JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
GEORGES COSMAS

18 päivänä toukokuuta 1999 *

Sisällys

I Johdanto I-2554

II Tosiseikat I-2554

III Ennakkoratkaisukysymykset I-2556

IV Asia C-51/96 ..... I-2557

V Asia C-191/97 ..... I-2559

A Vapaata liikkuvuutta koskevien yhteisön oikeuden määräysten soveltaminen I-2559

a) Onko Deliègen harjoittama toiminta taloudellista toimintaa? I-2560

1) Asianosaisten ja muiden osapuolten väitteet ja niiden perustelut I-2561

2) Kannanotto edellä esitettyyn ongelmaan I-2563

aa) Alustavat huomautukset I-2563

bb) Yhteisön oikeudessa tarkoitetut palvelut I-2564

cc) Deliègen judosta saamat tulot I-2565

i) Urheiluliittojen huipputason urheilijoille maksamat tuet I-2566

ii) Urheilun ja talouselämän suhde I-2571

b) Riidanalaisten EJU:n sääntöjen yhteensoveltuvuus EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen (joista on muutettuina tullut EY 49 artikla ja sitä seuraavat artiklat) kanssa I-2576

1) Riidanalaisten sääntöjen jääminen EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 49 artikla) soveltamisalan ulkopuolelle I-2577

aa) Yhdistetyissä asioissa Keck ja Mithouard annettu tuomio I-2577

bb) Urheilun erityisluonteesta johtuvat säännöt I-2578

2) Riidanalaisten EJU:n sääntöjen tutkiminen EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 49 artikla) valossa I-2580

* Alkuperäinen kieli: kreikka.

B EJU:n säännöt EY:n perustamissopimuksen 85 ja 85 artiklan (joista on tullut EY 81 ja EY 82 artikla) valossa I-2584
a) Asianosaisten ja muiden osapuolten väitteet ja niiden perustelut I-2584
b) Kantani edellä mainittuun ongelmaan I-2587
1) Tutkittavaksi ottaminen I-2587
2) Asiakysymys I-2589
VI Ratkaisuehdotus I-2593

I Johdanto

1. Näissä asioissa yhteisöjen tuomioistuinta pyydetään vastaamaan Tribunal de première instance de Namurin (Belgia) EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan (josta on tullut EY 234 artikla) nojalla esittämiin kahteen ennakkoratkaisukysymykseen. Yhteisöjen tuomioistuin saa näin ollen tilaisuuden täydentää oikeuskäytäntöään, joka koskee sitä, miten urheilu kuuluu yhteisön oikeuden soveltamisalaan ja liittyy tähän. Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa on erityisesti kysymys henkilöiden vapaata liikkuvuutta ja terveen kilpailun suojelemista koskevien yhteisön primaarioikeuden perustavanlaatuisten periaatteiden soveltamisesta urheilijoiden ja liittojen välisiin suhteisiin (kysymys on EY:n perustamissopimuksen 48, 59, 60, 85 ja 86 artiklasta, joista on muutettuina tullut EY 39, EY 49, EY 50, EY 81 ja EY 82 artikla. Jäljempänä käytetään ennen Amsterdamin sopimuksen voimaantuloa voimassa ollutta artiklojen numerointia). Tämä asia poikkeaa asiasta Bosman kahdessa tärkeässä suhteessa: nyt on ensinnäkin kysymys yksilölajista (eli judosta) eikä joukkuelajista ja toiseksi tämä laji kuuluu niin kutsuttuun amatööriurheiluun, jossa urheilijoita ei siis suoraan pidetä ammattilaisina.

II Tosiseikat

2. Pääasian hakija Christelle Deliège on Belgian kansalainen, ja hän toimii Belgiassa judokana. Hän on saavuttanut lajissa huomattavaa menestystä. [1] Oman ilmoituksensa mukaan hän on kuitenkin joutunut maansa urheiluliittojen epäsuosioon. [2] Deliègen mukaan liitot ovat useaan kertaan estäneet häntä osallistumasta turnauksiin tarkoituksenaan vahingoittaa hänen uraansa ja helpottaa hänen kanssaan kilpailevien urheilijoiden sopeutumista Atlantan olympialaisiin nimettyyn maajoukkueeseen. Oikeudenkäyntiin haastetut liitot vastaavat tähän, että Deliège on

1 — Hän on voittanut useita Belgian-mestaruuksia, yhden Euroopan-mestaruuden ja yhden maailmanmestaruuden alle 19-vuotiaiden sarjassa.

2 — Liitoilla tarkoitetaan Ligue belge de judoa (jäljempänä LBJ) ja Ligue francophone de judoa (jäljempänä LFJ).

jätetty kansainvälisten turnausten ulkopuolelle puhtaasti urheilullisista ja kurinpidollisista syistä. Liittojen mukaan näyttää siltä, että hakijan kyvyt ovat ensinnäkin vähäisempiä ja tulokset heikompia kuin kansainvälisiin turnauksiin valittujen urheilijoiden ja että hakijalla on toiseksi vaikea luonne ja tietty taipumus rikkoa kurinpitosäännöksiä.

3. Deliègen ja belgialaisten urheilujärjestöjen välisen erimielisyyden yhteydessä on tapahtunut joukko välikohtauksia, jotka ovat johtaneet kansallisessa tuomioistuimessa nyt vireillä olevaan oikeudenkäyntiin. Deliège halusi osallistua judon Euroopan-mestaruuskilpailuihin vuonna 1995 sekä kansainvälisiin judoturnauksiin Baselissa 2. ja 3.12.1995, Pariisissa 10. ja 11.2.1995 sekä Leondingissa 16., 17. ja 18.2.1996. Deliègelle oli hyvin tärkeää päästä näihin turnauksiin, koska hänen paikkansa Belgian olympiajoukkueessa riippui suurelta osin hänen tuloksistaan näissä kilpailuissa.

4. Tässä vaiheessa on analysoitava niitä valintaedellytyksiä ja sitä valintamekanismia, joita noudatettiin valittaessa Atlantan olympialaisiin osallistuvia judokia. Kansainvälinen judoliitto oli päättänyt, että näihin kisoihin voivat osallistua edellisten maailmanmestaruuskisojen kunkin sarjan kahdeksan parasta sekä joka maanosasta tietty määrä judokia (Euroopasta yhdeksän miestä ja viisi naista kussakin sarjassa, joita on seitsemän [3]). Kansainvälisen liiton päätösten täytäntöön panemiseksi — toisin sanoen Atlantaan lähetettävien eurooppalaisten urheilijoiden nimeämiseksi — Euroopan judoliitto (jäljempänä EJU) kokoontui Nikosiassa, jossa se päätti seuraavaa: lista, jonka perusteella eurooppalaiset urheilijat valitaan olympiakisoihin, laaditaan Euroopan maissa pidettyjen tärkeimpien turnausten (niin sanottujen A-ryhmän turnausten) ja Euroopan-mestaruuskilpailujen tulosten perusteella. Ainoastaan kansallisilla liitoilla oli oikeus ilmoittaa urheilijoita näihin turnauksiin (joihin kuuluivat myös Baselin, Pariisin ja Leondingin turnaukset), ja ne saattoivat nimetä yhteensä vain seitsemän miesjudokaa ja seitsemän naisjudokaa siten, että kuhunkin sarjaan nimettiin yksi tai kaksi mies- tai naisjudokaa. Urheilijat otettiin valintalistalle käyttäen perusteena kunkin urheilijan parhaita tuloksia kolmessa A-ryhmän turnauksessa ja Euroopan-mestaruuskilpailujen tuloksia. Tämän vuoksi jokaisen — sekä mies- että naispuolisen — urheilijan edun mukaista oli osallistua näihin kilpailuihin, jotta hän olisi päässyt Euroopan valintalistalle oman sarjansa yhdeksän parhaan mieskilpailijan tai viiden parhaan naiskilpailijan joukkoon. On kuitenkin huomattava, että tulosten perusteella saavutettu oikeus osallistua olympiakisoihin ei kuulunut urheilijalle itselleen vaan hänen edustamansa maan kansalliselle liitolle. Oli toisin sanoen mahdollista, että urheilija sijoitettiin ensimmäiselle sijalle Euroopan valintalistalla mutta hän ei lopulta päässyt Atlantan olympiakisoihin, jos hänen liittonsa antoi maan edustuspaikan toiselle urheilijalle.

3 — Samoin kuin muissa kamppailulajeissa judossa urheilijat jaetaan sarjoihin painon perusteella. Esimerkiksi Deliège on yleensä kilpaillut alle 52-kiloisten sarjassa.

5. Jotta Deliège ei olisi menettänyt kaikkea toivoaan tulla valituksi Atlantaan, hän saattoi 26.1.1996 vireille välitoimimenettelyn Tribunal de première instance de Namurissa. Hän vaati yhtäältä, että belgialaiset urheiluliitot (LFJ ja LBJ) määrättäisiin ryhtymään asianmukaisiin toimiin, jotta Deliège ilmoitettaisiin Pariisin kansainväliseen turnaukseen, ja toisaalta, että yhteisöjen tuomioistuimelle esitettäisiin ennakkoratkaisukysymys siitä, ovatko edellä mainitut EJU:n säännöt, jotka koskevat osallistumista A-ryhmän turnauksiin, sopusoinnussa EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen sekä 85 ja 86 artiklan kanssa (joista on tullut EY 49 artikla ja sitä seuraavat artiklat sekä EY 81 ja EY 82 artikla).

6. Deliège on tämän jälkeen nostanut samassa tuomioistuimessa kanteen edellä mainittuja liittoja sekä LBJ:n puheenjohtajaa François Pacquéeta vastaan vaatien, että kyseinen tuomioistuin ensinnäkin toteaisi, että järjestelmä, jota sovelletaan valittaessa judokia kansainvälisiin turnauksiin, on lainvastainen, koska se on ristiriidassa palvelujen tarjoamisen vapautta koskevan periaatteen ja urheilijoiden elinkeinovapauden kanssa, ja toiseksi, jos se pitää aiheellisena ennakkoratkaisukysymyksen esittämistä yhteisöjen tuomioistuimelle, järjestäisi tilanteen siksi aikaa, kun yhteisöjen tuomioistuimen vastausta odotetaan, sekä kolmanneksi velvoittaisi vastaajina olevat liitot ja LBJ:n puheenjohtajan maksamaan hänelle vahingonkorvauksena 30 miljoonaa Belgian frangia (BEF).

III Ennakkoratkaisukysymykset

7. Tribunal de première instance de Namurin presidentti on välitoimimenettelyssä päätöksen antaessaan esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko sääntö, jonka mukaan urheilijan, joka on ammattilainen tai puoliammattilainen tai joka pyrkii ammattilaiseksi tai puoliammattilaiseksi, on saatava lupa kansalliselta liitoltaan tai tultava kansallisen liiton valitsemaksi, jotta hän voi osallistua kansainväliseen kilpailuun, ja jossa määrätään kansallisista valintakiintiöistä tai vastaavista valintamenettelyistä, Rooman sopimuksen ja erityisesti sen 59—66 artiklan sekä 85 ja 86 artiklan vastainen?"

8. Kun Tribunal de première instance de Namuria pyydettiin ratkaisemaan pääasia, se katsoi, että on olemassa vaara, ettei yhteisöjen tuomioistuin tutki asiassa C-51/96 esitettyä ennakkoratkaisukysymystä, minkä vuoksi se katsoi, että sen on syytä lykätä asian käsittelyä ja esittää uusi, seuraavansisältöinen ennakkoratkaisukysymys (asia C-191/97):

"Onko sääntö, jonka mukaan urheilijan, joka on ammattilainen tai puoliammattilainen tai joka pyrkii ammattilaiseksi tai puoliammattilaiseksi, on saatava lupa

omalta liitoltaan, jotta hän voi osallistua kansainväliseen kilpailuun, jossa maajoukkueet eivät kilpaile keskenään, Rooman sopimuksen ja erityisesti sen 59, 85 ja 86 artiklan vastainen?"

IV Asia C-51/96

9. Urheiluliitot, Belgian, Kreikan ja Italian hallitukset sekä komissio katsovat, että asiassa C-51/96 esitettyä ennakkoratkaisukysymystä ei voida ottaa tutkittavaksi. Ne esittävät tämän väitteen tueksi kolme perustetta. Ne toteavat ensinnäkin, että kysymykseen annettavasta vastauksesta ei ole kerrassaan mitään hyötyä kansalliselle tuomioistuimelle. Välitoimimenettely, jonka yhteydessä kysymys on esitetty, päättyi silloin, kun yhteisöjen tuomioistuimelle esitettiin ennakkoratkaisukysymys, joten kansallinen tuomioistuin on lausunut asiasta tyhjentävästi. Ennakkoratkaisukysymyksessä esiin tuotu oikeuskysymys koskee pääasiaa, jota välitoimista päättävällä tuomioistuimella ei ole oikeutta käsitellä. Asiassa Fratelli Pardini 21.4.1988 annetun tuomion [4] mukaisesti ennakkoratkaisukysymykseen ei näin ollen ole vastattava. Tutkimatta jättämistä koskevan vaatimuksen tueksi esitetty toinen peruste liittyy kysymyksen sisältöön. Tarkemmin sanottuna edellä mainitut osapuolet katsovat, että kysymys on selvästi hypoteettinen ja koskee yhteisön oikeuden ulkopuolelle jäävää alaa eli amatööriurheilua. Sen kolmannen perusteen mukaan, jonka edellä mainitut osapuolet ovat esittäneet tutkimatta jättämistä koskevan vaatimuksensa tueksi, kansallinen tuomioistuin ei ole kuvaillut riittävästi niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, joihin ennakkoratkaisukysymys liittyy. Ne toteavat erityisesti, että riita-asiaan liittyviä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja koskevan selvän ja täydellisen selvityksen puuttuessa yhteisöjen tuomioistuin ei pysty vastaamaan kysymykseen asianmukaisesti, etenkään kun kysymys koskee monimutkaisia oikeudellisia ongelmia, kuten yhteisön kilpailuoikeuden alaan kuuluvia ongelmia. [5]

10. Mielestäni on syytä tutkia perusteellisemmin erityisesti ensimmäistä niistä perusteista, jotka on esitetty tutkimatta jättämistä koskevan vaatimuksen tueksi. Asiassa Fratelli Pardini annetun tuomion [6] mukaan Euroopan yhteisöjen tuomioistuimella on toimivalta vastata välitoimimenettelyn yhteydessä esitettyihin ennakkoratkaisukysymyksiin, jos vastauksesta voi olla hyötyä kansalliselle tuomioistuimelle. Sitä vastoin "yhteisöjen tuomioistuimella ei ole toimivaltaa tutkia ennakkoratkaisupyyntöä, jos menettely ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa on kysymyksen tekohetkellä jo päättynyt". [7] Välitoimista päättävä kansallinen tuomioistuin

4 — Asia 338/85, Fratelli Pardini, tuomio 21.4.1988 (Kok. 1988, s. 2041).

5 — Tältä osin viitataan erityisesti yhdistetyissä asioissa C-320/90—C-322/90, Telemarsicabruzzo ym., 26.1.1993 annettuun tuomioon (Kok. 1993, s. I-393).

6 — Mainittu edellä alaviitteessä 4.

7 — Edellä alaviitteessä 4 mainittu asia Fratelli Pardini, tuomion 11 kohta.

ei myöskään voi esittää ennakkoratkaisukysymystä auttaakseen pääasiaa käsittelevää tuomioistuinta. Yhteisöjen tuomioistuin on täsmentänyt, että EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan (josta on tullut EY 234 artikla) "sanamuodosta ja yleisestä rakenteesta ilmenee", että "ainoastaan sellainen kansallinen tuomioistuin, joka katsoo, että pyydetty ennakkoratkaisu 'on tarpeen *sen oman* päätöksen antamiseksi', voi käyttää oikeuttaan saattaa asia yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi". [8]

11. Belgian oikeudenkäyntisäännösten ja erityisesti oikeudenkäyntimenettelyä koskevan lain 584 §:n ja 1039 §:n 1 momentin mukaan välitoimipäätöksessä ei ratkaista asiaa vaan siinä ainoastaan järjestetään kiireellinen tilanne väliaikaisesti. Välitoimista päättävä tuomioistuin ei saa päätöksessään käsitellä pääasian ratkaisevan tuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvia seikkoja. Belgian Cour de Cassationin oikeuskäytäntö, jonka mukaan välitoimista päättävä tuomioistuin saa tutkia tiettyjä riita-asiaan liittyviä oikeudellisia näkökohtia, [9] ei heikennä tätä kieltoa. Tällainen toimivalta on olemassa vain niissä erittäin ahtaissa rajoissa, joissa välitoimista päättävä tuomioistuin liikkuu, eli vain siltä osin kuin on kysymys kiireellisen tilanteen väliaikaisesta järjestämisestä.

12. Sen lisäksi, että ennakkoratkaisukysymyksen esittämistä koskevassa päätöksessä on esitetty ennakkoratkaisukysymys, siinä on järjestetty väliaikaisesti Deliègen ja kyseisten lajiliittojen väliset suhteet. Deliège on 26.2. ja 1.3.1996 pannut pääasian vireille Tribunal de première instance de Namurissa, joka on siitä lähtien ollut pääasian osalta ainoa toimivaltainen tuomioistuin. Vaikka välitoimista päättävä tuomioistuin saisi vastauksen ennakkoratkaisukysymykseen, se ei näin ollen voisi enää käsitellä Deliègen ja lajiliittojen välisiä suhteita soveltaakseen niihin yhteisön oikeuden sääntöjä, koska se joutuisi tällöin käsittelemään seikkoja, joiden osalta pääasian ratkaisevalla tuomioistuimella on yksinomainen toimivalta; välitoimista päättävän tuomioistuimen toiminta haittaisi tällöin pääasian käsittelyä ja olisi suoraan ristiriidassa kansallisten menettelysäännösten kanssa.

13. Näin ollen on todettava, että siinä vaiheessa, kun asiassa C-51/96 esitettyyn ennakkoratkaisukysymykseen pitäisi vastata, kysymyksen esittämiseen johtanut välitoimimenettely on jo päättynyt, joten ennakkoratkaisukysymyksen esittäneen tuomioistuimen toimivalta on väistämättä päättynyt. On lisäksi todettava, että asiassa Fratelli Pardini annetun tuomion [10] mukaan ennakkoratkaisukysymykseen ei voida vastata myöskään pelkästään siinä tarkoituksessa, että autettaisiin pääasian ratkaisevaa tuomioistuinta. Pääasian ratkaiseva tuomioistuin on sitä paitsi juuri tästä syystä esittänyt uuden ennakkoratkaisukysymyksen asiassa C-191/97 todettuaan, että ennakkoratkaisukysymys saatetaan jättää tutkimatta. Edellä olevan perusteella katson, että asiassa C-51/96 esitetyn ennakkoratkaisukysymyksen asiasisältöä ei pidä tutkia.

8 — Edellä alaviitteessä 4 mainittu asia Fratelli Pardini, tuomion 10 kohta.

9 — Ks. erityisesti Cass. 9.9.1982, JT 1982, s. 727.

10 — Mainittu edellä alaviitteessä 4.

V Asia C-191/97

14. Urheiluliitot, Kreikan hallitus ja komissio väittävät huomautuksissaan, että asiassa C-191/97 esitetty ennakkoratkaisukysymys on jätettävä tutkimatta ensinnäkin siitä syystä, että siinä ei ole selvitetty asiaan liittyviä oikeudellisia seikkoja ja tosiseikkoja niin riittävästi, että kysymykseen voitaisiin vastata, toiseksi siitä syystä, että kysymys ei liity yhteisön oikeuteen, kolmanneksi siitä syystä, että mahdollisesti annettava vastaus loukkaisi Kansainvälisen judoliiton ja EJU:n puolustautumisoikeuksia, sillä nämä eivät siitä huolimatta, että asia koskee niitä suoraan, ole saaneet esittää kantaansa, ja neljänneksi siitä syystä, että kysymys on hypoteettinen. Myös Alankomaiden ja Italian hallitukset ovat suullisissa huomautuksissa kyseenalaistaneet, voidaanko kysymys ottaa tutkittavaksi.

15. Mielestäni riidanalainen kysymys ei ole hypoteettinen, eikä se väistämättä koske yhteisön oikeuden soveltamisalan ulkopuolelle jäävää asiaa, kuten jäljempänä selvitetään. [11] Lisäksi väite, jonka mukaan Kansainvälisen judoliiton ja EJU:n puolustautumisoikeuksia on loukattu, on hylättävä. On ensinnäkin todettava, että se, että ennakkoratkaisukysymykseen vastattaessa tutkitaan, ovatko jotkin säännöt yhteisön oikeuden mukaisia, ei loukkaa näiden sääntöjen laatijan puolustautumisoikeuksia sillä tavalla, että sille pitäisi myöntää itsenäinen oikeus puolustautua yhteisöjen tuomioistuimen arvioinnin osalta. On lisäksi todettava, että yhteisöjen tuomioistuimella ei ole toimivaltaa tutkia, onko ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskeva päätös perusteltu siltä osin kuin on kysymys näiden kansainvälisten liittojen osallistumisesta pääasian oikeudenkäyntiin. Koska nämä liitot eivät ole asianosaisia kansallisessa oikeudenkäynnissä, niillä ei myöskään ole oikeutta esittää huomautuksia yhteisöjen tuomioistuimessa. Liitot voivat kuitenkin käyttää ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen päätöksiä vastaan kansallisia oikeussuojakeinoja, jos ne on virheellisesti jätetty pääasian oikeudenkäynnin ulkopuolelle.

16. On vielä tutkittava, onko yhteisöjen tuomioistuimella riittävät tiedot niistä oikeudellisista seikoista ja tosiseikoista, joiden yhteydessä sitä pyydetään vastaamaan ennakkoratkaisukysymykseen. Tähän ongelmaan palataan tutkittaessa niitä kahta erityiskysymystä, jotka ennakkoratkaisukysymyksessä on tuotu esiin. Ennakkoratkaisukysymyksessä viitataan siihen, ovatko tietyt EJU:n antamat säännöt yhteensoveltuvia yhteisön oikeuden kanssa, kun otetaan huomioon ensinnäkin vapaata liikkuvuutta koskevat yhteisön oikeuden määräykset ja toiseksi kilpailun suojelemista koskevat yhteisön oikeuden määräykset. Seuraavaksi tarkastellaan peräkkäin näitä kahta ongelmaa.

A *Vapaata liikkuvuutta koskevien yhteisön oikeuden määräysten soveltaminen*

17. Ei ole epäilystäkään siitä, että puhtaan ammattimaisesti harjoitettu urheilu pää-

11 — Ks. jäljempänä 20 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

sääntöisesti kuuluu vapaata liikkuvuutta koskevien määräysten soveltamisalaan. Muistutan erityisesti siitä, että asiassa Bosman ammattilaisurheilijaan, jonka toiminta oli palkkatyötä, sovellettiin EY:n perustamissopimuksen 48 artiklaa ja sitä seuraavia artikloja (joista on muutettuina tullut EY 38 artikla ja sitä seuraavat artiklat). Yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Bosman noudattamaa päättelyä voidaan soveltaa yksilölajeissa kunnostautuneisiin ammattilaisurheilijoihin, jotka voidaan pikemminkin rinnastaa vapaiden ammattien harjoittajiin, joihin sovelletaan EY:n perustamissopimuksen 59 artiklaa ja sitä seuraavia artikloja (joista on muutettuina tullut EY 49 artikla ja sitä seuraavat artiklat).

18. Edellä olevan toteamuksen perusteella ei kuitenkaan vielä voida vastata ennakkoratkaisukysymykseen. Käsiteltävänä olevaa asiaa on tutkittava kahdesta näkökulmasta, jotka eivät kuitenkaan aina täysin eroa toisistaan. On yhtäältä kysyttävä, kuuluuko Deliègen judokana harrastama urheilu asiassa relevanttien perustamissopimuksen määräysten soveltamisalaan. Toisin sanoen on kysyttävä, onko tällä toiminnalla sellainen taloudellinen ulottuvuus, että se kuuluu vapaata liikkuvuutta koskevan periaatteen alaisuuteen. Toiseksi on siinäkin tapauksessa, että ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, tutkittava, ovatko kyseessä olevat säännöt, jotka EJU on antanut kansainvälisiin turnauksiin osallistuvien kilpailijoiden lukumäärän rajoittamiseksi, EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen (joista on muutettuina tullut EY 49 artikla ja sitä seuraavat artiklat) vastaisia.

19. Näihin kysymyksiin vastataan jäljempänä tässä analyysissä. Uskon lisäksi, että yhteisöjen tuomioistuimella on tiedossaan kysymysten asianmukaisen käsittelemisen kannalta välttämättömät oikeudelliset seikat ja tosiseikat, joten tutkimatta jättämistä koskevan vaatimuksen tueksi esitetyt väitteet on hylättävä.

a) *Onko Deliègen harjoittama toiminta taloudellista toimintaa?*

20. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan "urheilutoiminta kuuluu yhteisön oikeuden soveltamisalaan, jos se on EY:n perustamissopimuksen 2 artiklassa [josta on muutettuna tullut EY 2 artikla] tarkoitettua taloudellista toimintaa". [12] Näin ollen on ratkaistava, onko Deliègen omistautuminen judolle taloudellista toimintaa. Jos kyseessä on taloudellinen toiminta, tapaukseen on pääsääntöisesti sovellettava EY:n perustamissopimuksen 59 artiklaa ja sitä seuraavia artikloja (joista on muutettuina tullut EY 49 artikla ja sitä seuraavat artiklat).

21. Tämän kysymyksen ratkaiseminen on kaikkein tärkeintä, jotta ennakkoratkaisukysymykseen voitaisiin antaa hyödyllinen vastaus. Jos Deliègen katsotaan harjoittavan yhteisön oikeussääntöjen tarjoaman suojan alaisuuteen kuuluvaa ta-

12 — Ks. asia 13/76, Donà, tuomio 14.7.1976 (Kok. 1976, s. 1333, 12 kohta; Kok. Ep. III, s. 177); asia 36/74, Walrave ja Koch, tuomio 12.12.1974 (Kok. 1974, s. 1405, 4 kohta; Kok. Ep. II, s. 415) ja asia C-415/93, Bosman, tuomio 15.12.1995 (Kok. 1995, s. I-4921, 73 kohta).

loudellista toimintaa, hänen asemansa pääasian oikeudenkäynnissä vahvistuu huomattavasti riippumatta siitä, mihin ratkaisuun yhteisöjen tuomioistuin lopulta päätyy sen osalta, ovatko riidanalaiset EJU:n säännöt yhteensoveltuvia yhteisön oikeuden kanssa. On vielä huomautettava, että tämän analyysin tarkoituksena ei ole ratkaista, voidaanko Deliègeä pitää ammattilaisena tai puoliammattilaisena taikka ammattilaiseksi tai puoliammattilaiseksi pyrkivänä. Kysymys on siitä, onko hänen harjoittamansa toiminta taloudellista toimintaa.

1) Asianosaisten ja muiden osapuolten väitteet ja niiden perustelut

22. Deliège väittää, että huipputason judokan (kuten Deliègen) osallistuminen Euroopassa järjestettäviin suuriin turnauksiin on taloudellista toimintaa. Tässä toiminnassa voidaan erottaa neljä erilaista palvelujen tyyppiä. Ensimmäinen palvelutyyppi on Deliègen turnausten järjestäjille tarjoama palvelu, koska turnaukset ovat tapahtumia, joita tarjotaan katsojille maksua vastaan ja jotka tuottavat tuloja televisiointioikeuksien luovutuksesta ja mainonnasta. Toiseksi urheilija itse on kilpailujen järjestäjien tarjoamien palvelujen vastaanottaja, koska hänen on maksettava turnaukseen osallistumisesta. Kolmanneksi urheilija tarjoaa palveluja sponsoreilleen, jotka taloudellisen korvauksen maksamalla hankkivat julkisuutta itsensä ja urheilijan välille muodostuneen yhteyden ansiosta; Deliègen mukaan sillä, että sponsoroinnista saatavat tulot eivät ole suoraa vastiketta hänen urheilullisesta menestyksestään vaan sponsoreille suoritettavasta mainospalvelusta, ei ole merkitystä, koska hänen toimintansa urheilulliset ja mainontaan liittyvät ulottuvuudet sekoittuvat toisiinsa. Neljänneksi Deliège väittää, että hän tarjoaa liitolleen ja tämän sponsoreille palveluja, joista hän saa korvauksen matkakorvauksina, bonuksina ja palkkioina.

Deliègen mukaan urheilualan toimijoiden, urheilualan ulkopuolisten toimijoiden ja urheilijoiden itsensä muodostama kolmikantasuhde vastaa näin ollen erityyppisten palvelujen tarjoamista tai vastaanottamista. Kysymys on aina rajojen yli tarjottavista palveluista joko sen vuoksi, että palvelujen tarjoajat ja vastaanottajat ovat sijoittautuneet eri jäsenvaltioihin,[13] tai sen vuoksi, että heidän on pakko liikkua jäsenvaltiosta toiseen.[14] Yleensä palveluista "maksetaan korvaus" siten kuin EY:n perustamissopimuksen 60 artiklassa (josta on tullut EY 50 artikla) tarkoitetaan.[15]

Deliège korostaa vielä, että hänen judosta saamansa tulot, erityisesti sponsorointitulot ja belgialaisten lajiliittojen maksamat taloudelliset tuet, ovat mahdollistaneet sen, että hän on tullut toimeen yksinomaan urheilemisesta saamillaan tuloilla ainakin

13 — Asia 352/85, Bond van Adverteerders ym., tuomio 26.4.1988 (Kok. 1988, s. 2085).

14 — Yhdistetyt asiat 286/82 ja 26/83, Luisi ja Carbone, tuomio 31.1.1984 (Kok. 1984, s. 377; Kok. Ep. VII, s. 455).

15 — Ks. asia 263/86, Humbel, tuomio 27.9.1988 (Kok. 1988, s. 5365) ja asia C-275/92, Schindler, tuomio 24.3.1994 (Kok. 1994, s. I-1039).

niihin tapahtumiin saakka, jotka ovat johtaneet kansallisessa tuomioistuimessa tällä hetkellä käsiteltävänä olevaan riita-asiaan.

23. LFJ, LBJ ja Pacquée puolestaan väittävät, että judo on ainakin Belgiassa puhtaasti urheilu- ja vapaa-ajantoimintaa eikä taloudellista toimintaa. Päinvastainen kanta edellyttäisi niiden mukaan, että tämän lajin harrastaminen takaisi huomattavan taloudellisen vastikkeen; näin ei kuitenkaan ole tässä tapauksessa. Deliègellä ei ole liittoon minkääntyyppistä työsuhdetta, eikä hän saa lajin harrastamisesta korvausta missään muussakaan muodossa. LFJ pitää stipendejä ja matkakustannusten korvauksia urheilusuoritusten parantamiseen tarkoitettuna tukena, joka on verrattavissa hyvälle oppilaalle opintojen rahoittamiseksi annettavaan tukeen. LBJ ja Pacquée suhtautuvat asiaan samalla tavalla rinnastaen amatööriurheilun, johon ne luokittelevat myös judon, ja julkisen koulutuksen. LBJ ja Pacquée viittaavat asiassa Humbel annettuun tuomioon,[16] jonka perusteella ne päättelevät, että voittoa tavoittelematon toiminta, jolla pyritään kulttuuriin liittyvien ja yhteiskunnallisten pyrkimysten toteuttamiseen, ei kuulu EY:n perustamissopimuksen 60 artiklan (josta on tullut EY 50 artikla) soveltamisalaan; LBJ:n ja Pacquéen mukaan judon harrastaminen on Belgiassa juuri tämäntyyppistä toimintaa.

Nämä osapuolet väittävät vielä, että sponsoroinnista mahdollisesti saatavat tulot — jotka joka tapauksessa ovat judossa olemattomia tai vähämerkityksisiä — eivät ole "korvausta" urheilutoiminnasta vaan vastike mainospalvelujen suorittamisesta. Sponsorointitulot eivät siis voi tehdä itse urheilutoiminnasta taloudellista toimintaa. Tässä samassa asiayhteydessä myöskään judokia ei voida pitää turnausten järjestäjien tarjoamien palvelujen vastaanottajina. Judokia ei pyydetä maksamaan mitään taloudellista vastiketta osallistumisestaan näihin tapahtumiin. Turnauksilla ei myöskään tavoitella voittoa, ja niitä järjestetään joskus ilman katsojia tai niihin on vapaa pääsy.

24. Sekä useimmat huomautuksia esittäneet valtiot että komissio yhtyvät belgialaisten judoliittojen kantaan. Niiden mukaan ei ole riittävästi sellaista näyttöä, jonka perusteella Deliègen urheilutoimintaa voitaisiin niissä olosuhteissa ja puitteissa, joissa hän sitä harjoittaa, pitää perustamissopimuksen 2 artiklassa tarkoitettuna taloudellisena toimintana. Nämä osapuolet katsovat, ettei ole mitään näyttöä siitä, että toiminnasta maksettaisiin korvausta eli että urheilija saisi judon harrastamisesta taloudellista vastiketta; niiden mukaan EY:n perustamissopimuksen 59 artiklaa ja sitä seuraavia artikloja (joista on muutettuina tullut EY 49 artikla ja sitä seuraavat artiklat) ei näin ollen voida soveltaa. Ainoastaan Suomen ja Alankomaiden hallitukset katsovat, että Deliègen

16 — Mainittu edellä alaviitteessä 15.

tapaus voi tietyin edellytyksin kuulua perustamissopimuksen 60 artiklan soveltamisalaan.

2) Kannanotto edellä esitettyyn ongelmaan

aa) Alustavat huomautukset

25. Edellä esiin tuotujen vaikeiden ongelmien ratkaiseminen edellyttää, että nykyaikaisen urheilun ilmiötä tarkastellaan oikeudellisesti ottaen huomioon sen taloudelliset ja yhteiskunnalliset ulottuvuudet. Jotta yhteisöjen tuomioistuin pystyisi vastaamaan konkreettiseen kysymykseen, sen on uskaltauduttava uudelle alueelle, jolla sen oikeuskäytännöstä on vain osittaista hyötyä, koska se koskee nyt käsiteltävänä olevaan asiaan liittyviä näkökohtia vain välillisesti.

26. Heti alussa on todettava, ettei se, että judo on pääsääntöisesti amatööriurheilua, mihin belgialaiset liitot ja useimmat jäsenvaltiot ovat vedonneet, riitä sulkemaan Deliègen tapausta EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen (joista on muutettuina tullut EY 49 artikla ja sitä seuraavat artiklat) soveltamisalan ulkopuolelle. Se, onko tämän urheilijan toiminta taloudellista, riippuu niistä konkreettisista seikoista, jotka määräävät tämän toiminnan luonteen, eikä judon tämänhetkistä imagoa koskevista urheiluliittojen julistuksista. Vaikka haluttaisiin tunnustaa, että lajin urheilujohtajat tällä hetkellä haluavat säilyttää lajin amatööriurheiluna ja poistaa siitä kaikki ammattilaisuuden muodot, judon harrastaminen voidaan siitä huolimatta tietyissä tapauksissa luokitella taloudelliseksi toiminnaksi, kun sitä tarkastellaan yhteisön oikeuden kannalta.

27. Tätä oikeudellista lähestymistapaa ei voida vastustaa myöskään sillä perusteella, että siinä jätetään huomiotta urheilun erityisluonne ja että siinä puututaan urheiluliittojen yksinomaiseen toimivaltaan kuuluviin kysymyksiin ja valintoihin. Yhdistymisvapaus, johon liitot ovat vedonneet turvatakseen sääntelyautonomiansa, ei voi olla niin absoluuttinen, että se takaisi liitoille täyden immuniteetin suhteessa yhteisön oikeuteen ja tekisi aukkoja yhteisön oikeusjärjestykseen. Kun tähän tapaukseen sovelletaan yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Bosman antamassa tuomiossa noudattamaa päättelyä,[17] on todettava, että vaikka yhdistymisvapaus voi kuulua yhteisön oikeuden tarjoaman suojan alaisuuteen, vapaus ei kuitenkaan mene niin pitkälle, että se sulkisi Deliègen harjoittaman toiminnan EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen (joista on muutettuina tullut EY 49 artikla ja sitä seuraavat

17 — Viittaan tämän edellä alaviitteessä 12 mainitun tuomion 79 ja 80 kohtaan, joissa todetaan seuraavaa:
"Yhdistymisvapautta koskevien väitteiden osalta on todettava, että yhdistymisvapauden periaate, joka on vahvistettu ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen 11 artiklassa ja joka pohjautuu jäsenvaltioiden yhteiseen valtiosääntöperinteeseen, on yksi niistä perusoikeuksista, joita yhteisöjen tuomioistuimen — myös Euroopan yhtenäisasiakirjan johdanto-osassa ja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen F artiklan 2 kohdassa [josta on tullut EY 6 artiklan 2 kohta] vahvistetun — vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan suojataan yhteisön oikeudessa.
Ei voida kuitenkaan katsoa, että kansallisen tuomioistuimen tarkoittamat urheiluliittojen määräykset olisivat tarpeen, jotta urheiluliitot, seurat ja pelaajat voisivat käyttää yhdistymisvapauttaan, tai että nämä määräykset olisivat tämän vapauden väistämätön seuraus."

artiklat) soveltamisalan ulkopuolelle, koska ongelma ei suoraan koske tämän vapauden käyttämistä. Urheilun sääntelyautonomian rajoja koskevaan ongelmaan palataan jäljempänä tässä analyysissa.[18]

bb) Yhteisön oikeudessa tarkoitetut palvelut

28. Ennen kuin ryhdytään tarkastelemaan pääasian asianosaisten väitteitä, on mielestäni tarpeen muistuttaa yleisellä tasolla siitä, millä edellytyksillä jokin toiminta kuuluu yhteisön oikeudessa käytetyn palvelujen käsitteen alaisuuteen. EY:n perustamissopimuksen 60 artiklan (josta on tullut EY 50 artikla) mukaan "palveluilla tarkoitetaan suorituksia, joista tavallisesti maksetaan korvaus". Yhteisöjen tuomioistuin on oikeuskäytännössään täsmentänyt korvauksen käsitettä.

29. Yhteisöjen tuomioistuin on asiassa Humbel antamassaan tuomiossa[19] ja asiassa Wirth 7.12.1993 antamassaan tuomiossa[20] todennut, että "korvauksen keskeinen piirre on näin ollen se, että se on kyseisen suorituksen taloudellinen vastike, jonka palvelun suorittaja ja vastaanottaja yleensä määrittelevät keskenään".[21] Yhteisöjen tuomioistuin on tätä toteamusta lähtökohtana pitäen katsonut, että oppikursseja, joita on pidetty osana kansallista yläasteen ja lukion opetusjärjestelmää tai jotka on pitänyt valtion budjetista rahoituksensa saava ylemmän asteen oppilaitos, ei voida pitää oppilaiden mahdollisesti maksamien koulumaksujen tai ilmoittautumismaksujen vastikkeena.

30. On kuitenkin todettava, että yhteisöjen tuomioistuin ei mitenkään ole omaksunut ankaraa tulkintaa korvauksen käsitteen osalta. Yhteisöjen tuomioistuin on asiassa Schindler antamassaan tuomiossa[22] katsonut, että arpajaiset kuuluvat EY:n perustamissopimuksen 60 artiklan (josta on tullut EY 50 artikla) soveltamisalaan ja että arpalippujen myynti on siis taloudellista toimintaa, koska " — — tavallinen arpajaistoiminta muodostuu pelaajan maksamasta summasta, jonka vastineeksi pelaaja toivoo saavansa arpajaisvoiton tai voittosumman. Kyseisen vastineen sattumanvaraisuus ei vie vaihtokaupalta sen taloudellista luonnetta".[23]

31. Yhteisöjen tuomioistuin on toisinaan osoittanut tiettyä joustavuutta myös siltä osin kuin on ollut kysymys siitä suhteesta, jonka on liitettävä toisiinsa palvelun suorittaja ja vastaanottaja sekä korvaus ja suoritetut palvelut. Asiassa Bond van Adverteerders ym.[24] yhteisöjen tuomioistuimen oli tutkittava mainoksia sisältävien televisio-ohjelmien lähettämistä rajojen yli kaapeleitse EY:n perustamissopimuksen 60 artiklan (josta on tullut EY 50 artikla) valossa. Tähän toimintaan liittyy pääasiallisesti neljä henki-

18 — Ks. jäljempänä 76 kohta sekä 87 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

19 — Mainittu edellä alaviitteessä 15.

20 — Asia C-109/92, Wirth, tuomio 7.12.1993 (Kok. 1993, s. I-6447).

21 — Edellä alaviitteessä 15 mainittu asia Humbel, tuomion 17 kohta ja edellä alaviitteessä 20 mainittu asia Wirth, tuomion 15 kohta.

22 — Mainittu edellä alaviitteessä 15.

23 — Edellä alaviitteessä 15 mainittu asia Schindler, tuomion 33 kohta.

24 — Mainittu edellä alaviitteessä 13.

löryhmää. Nämä ryhmät muodostuvat televisiolähetystoiminnan harjoittajista, kaapeliverkko-operaattoreista, mainostajista sekä kaapeliverkkojen tilaajista lopullisina vastaanottajina. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että on olemassa vähintäänkin kaksi erillistä palvelua: yhtäältä kaapeliverkko-operaattorien televisiolähetystoiminnan harjoittajille tarjoama palvelu ja toisaalta televisiolähetystoiminnan harjoittajien mainostajille tarjoama palvelu. Yhteisöjen tuomioistuin totesi vielä seuraavaa: "Molemmat palvelut ovat myös perustamissopimuksen 60 artiklassa [josta on tullut EY 50 artikla] tarkoitettuja suorituksia, joista maksetaan korvaus. Ensiksi kaapeliverkko-operaattorit saavat korvauksen radiotoiminnan harjoittajille tarjoamastaan palvelusta keräämistään lupamaksuista. Sillä, että kyseiset lähetystoiminnan harjoittajat eivät itse tavallisesti maksa kaapeliverkostojen käyttäjille lähettämisestä, ei ole merkitystä. *Itse asiassa perustamissopimuksen 60 artiklassa ei edellytetä, että palvelusta maksaa sen vastaanottaja.*[25] Toiseksi lähetystoiminnan harjoittajat saavat korvauksen mainostajilta heille tarjoamastaan palvelusta, joka on heidän mainostensa lähettäminen."[26]

32. Tiettyä mielenkiintoa on myös asiassa Steymann 5.10.1988 annetulla tuomiolla,[27] joka koski sellaisen toiminnan luonnetta, jota henkilö harjoittaa uskonnolliseen yhdyskuntaan osallistumisensa yhteydessä. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että siinä määrin kuin jäsenten yhdyskunnassa harjoittaman toiminnan tarkoituksena on taata yhdyskunnan taloudellinen riippumattomuus, se on "oleellinen osa kyseiseen yhdyskuntaan kuulumista",[28] joten yhdyskunnan jäsenilleen antamia palveluja "voidaan pitää heidän työstään suoritettuna välillisenä vastapalveluksena".[29] Tämän tuomion omaperäisyys perustuu seuraaviin seikkoihin: ensinnäkään se, että riidanalaista toimintaa harjoitettiin uskonnollisessa yhteydessä, ei estänyt sen pitämistä taloudellisena toimintana; toiseksi yhteisön jäsenten aineellisten tarpeiden yleinen tyydyttäminen (ravinto, vaatetus, taskuraha) on EY:n perustamissopimuksen 60 artiklassa (josta on tullut EY 50 artikla) tarkoitettua korvausta, vaikkei se tapahdukaan perinteisessä rahavastikkeen muodossa; kolmanneksi palvelujen ja niiden vastikkeen suhde voi olla välillinen.

cc) Deliègen judosta saamat tulot

33. Seuraavaksi tarkastellaan osapuolten väitteitä, jotka koskevat sitä, harjoittiko Deliège taloudellista toimintaa suorittamalla palveluja korvausta vastaan. Kuten edellä on todettu, Deliège väittää, että hänen urheilutoimintaansa ja osallistumiseensa Euroopassa järjestettäviin kansainvälisiin turnauksiin liittyy välittömästi neljä erilaista sellaisten palvelujen tyyppiä, joita tarkoitetaan EY:n perustamissopimuksen 60 artiklassa (josta on tullut EY 50 artikla). Vaikka en halua myöntää, että ne kolme muuta palvelujen tyyppiä, joita Deliège väittää suorittavansa, eivät täytä EY:n perustamissopimuksen 60 artiklassa (josta on tullut EY 50 artikla) asetettuja

25 — Kursivointi tässä.

26 — Edellä alaviitteessä 13 mainittu asia Bond van Adverteerders ym., tuomion 16 kohta.

27 — Asia 196/87, Steymann, tuomio 5.10.1988 (Kok. 1988, s. 6159).

28 — Edellä alaviitteessä 27 mainittu asia Steymann, tuomion 12 kohta.

29 — Sama, tuomion 12 kohta.

edellytyksiä, katson kuitenkin, että on syytä jättää tutkimatta Deliègen väitteet, jotka koskevat palveluja, joita hän väittää saavansa turnausten järjestäjiltä.[30] Kysymys on palveluista, joita Deliège suorittaa ensinnäkin ranskan- ja belgiankielisille lajiliitoille, toiseksi turnausten järjestäjille ja kolmanneksi sponsoreilleen.

34. Jotta ongelman ymmärtäminen helpottuisi, sen tarkastelu on mielestäni aloitettava niistä tuloista, joita Deliège on saanut tai joita hän voisi saada osallistumisesta kansainvälisiin judoturnauksiin. Jos Deliège saa tai voisi saada tällaisia tuloja, ovatko ne vastike tietyistä palveluista, joita hän suorittaa urheilutoimintansa yhteydessä? Jos tähän vastataan myöntävästi, en näe mitään syytä olla pitämättä tätä toimintaa perustamissopimuksessa tarkoitettuina palveluina. On myös tutkittava yleisellä tasolla niitä taloudellisia näkökohtia, joita liittyy kansainvälisiin kilpailuihin, joissa huipputason judoka voi kilpailla.

35. Tämän vuoksi seuraava analyysi jakaantuu kahteen osaan. Ensiksi tarkastellaan Deliègen belgialaisilta judoliitoilta saamaa taloudellista ja muuta tukea oikeudelliselta kannalta. Toiseksi käsitellään yleisemmän tason kysymystä eli sponsorointia riippumatta siitä, menevätkö sponsoroinnista saatavat tulot Deliègelle, urheilutapahtumien järjestäjille vai judoliitoille.

i) Urheiluliittojen huipputason urheilijoille maksamat tuet

36. Belgialaisille liitoille ja ranskankieliselle liitolle suorittamiensa palvelujen osalta Deliège väittää, että hän on saanut (tai olisi voinut saada, jos hänen uransa olisi jatkunut esteettä) niistä vastikkeena taloudellista tukea stipendeinä, matkakustannusten korvauksina ja bonuksina. Deliègen vastapuolet pääasian oikeudenkäynnissä, useimmat jäsenvaltiot sekä komissio väittävät, että edellä mainittuja tukia ei voida pitää EY:n perustamissopimuksen 60 artiklassa (josta on tullut EY 50 artikla) tarkoitettuna korvauksena eivätkä ne näin ollen ole taloudellista vastiketta urheilun harjoittamisesta.

37. Seuraavaksi on tarkasteltava kutakin niistä perusteista, joita on esitetty Deliègen väitteitä vastaan. On ensinnäkin kyseenalaistettu, voidaanko tässä artiklassa tarkoitettuna korvauksena pitää summaa, joka ei ole työsuhteen tai urheilijan ja liiton välillä olevan muun sopimussuhteen perusteella maksettu vastasuoritus ja jota ei myöskään ole vahvistettu osapuolten yhteisellä sopimuksella. Käytetty sanamuoto tai korvauksen käsitteen suppea tulkinta eivät saa rajoittaa tarkastelua.

30 — Koska tässä tapauksessa on pyydetty arvioimaan, onko tapa, jolla urheilijat valitaan turnauksiin, pätevä, on mielestäni ennen kaikkea tutkittava sitä, ovatko urheilijat palvelujen suorittajia, eikä sitä, ovatko he palvelujen vastaanottajia.

Yhteisöjen tuomioistuin on asiassa Schindler antamassaan tuomiossa [31] ja asiassa Steymann antamassaan tuomiossa [32] todennut selvästi, ettei se aio tulkita tätä oikeudellista käsitettä muodollisesti vaan aineellisesti, mitä voidaan noudattaa myös nyt käsiteltävänä olevassa tapauksessa edellyttäen tietenkin, että sitä tutkittaessa osoittautuu, että se täyttää vaatimukset, joiden perusteella se voi kuulua perustamissopimuksen riidanalaisen määräyksen soveltamisalaan. On toisin sanoen ratkaistava, olivatko liittojen Deliègelle maksamat summat tosiasiassa vastike suoritetuista palveluista riippumatta siitä, mitä nimitystä näistä summista käytettiin, ja/tai siitä, ettei urheilijan ja liiton välillä ollut sopimussuhdetta.

38. Deliègen kantaa vastustavien osapuolten ja etenkin pääasian asianosaisina olevien liittojen toinen väite perustuu juuri tähän seikkaan. Kuten edellä on todettu, viimeksi mainitut väittävät, että urheilijoille maksettavia tukia koskevan järjestelmän ainoa tarkoitus on auttaa urheilijoita parantamaan suorituksiaan ja siten turvata heidän kehityksensä urheilijoina, samalla tavoin kuin julkisessa koulutusjärjestelmässä annetaan stipendejä koulussa hyvin menestyneille oppilaille. Se, etteivät liitot tavoittele voittoa, ja se, että myönnetyillä tuilla on puhtaasti yhteiskunnallinen ja kulttuuriin liittyvä päämäärä, tukevat sitä kantaa, että EY:n perustamissopimuksen 60 artiklaa (josta on tullut EY 50 artikla) ei sovelleta nyt käsiteltävänä olevassa asiassa, aivan kuten asiassa Humbel annetussa tuomiossa [33] ja asiassa Wirth annetussa tuomiossa [34] on katsottu julkisen koulutuksen osalta.

39. Komissio puolestaan näkee Deliègen oikeudellisessa konstruktiossa vielä yhden puutteen; komissio huomauttaa, että perustamissopimuksen 60 artiklan mukaan toiminta muodostaa palvelun ainoastaan siinä tapauksessa, että se "tavallisesti" suoritetaan korvausta vastaan. Se, että Deliège on urheilu-uransa aikana jossakin vaiheessa saanut korvausta judon harrastamisesta, ei näin ollen riitä tekemään hänestä EY:n perustamissopimuksen 59 artiklassa ja sitä seuraavissa artikloissa (joista on muutettuina tullut EY 49 artikla ja sitä seuraavat artiklat) tunnustetun vapauden käyttäjää, koska — tämänhetkisten tietojen perusteella ja komission kannan mukaan — ei voida katsoa, että tämän lajin harrastamisesta saisi "tavallisesti" korvauksen.

40. Nämä Deliègen kantaa vastaan esitetyt väitteet ja perustelut eivät ole täysin epäloogisia. Ne perustuvat kuitenkin yleistykseen, joka voi osoittautua petolliseksi. Ylivoimaisesti suurimmassa osassa tapauksia judon harrastaminen ei ole luonteeltaan taloudellista, eikä sillä ole merkitystä yhteisön oikeuden kannalta. Kysymys on talouden alalle täysin vieraasta toiminnasta, jota on järjestetty urheilun ihanteisiin liittyvien koulutuksellisten, yhteiskunnallisten ja kulttuuriin liittyvien tavoitteiden edistämiseksi. On kuitenkin

31 — Mainittu edellä alaviitteessä 15.
32 — Mainittu edellä alaviitteessä 27.
33 — Mainittu edellä alaviitteessä 15.
34 — Mainittu edellä alaviitteessä 20.

kysyttävä, pitääkö tämä paikkansa kaikkien — mies- ja naispuolisten — judokien kohdalla siitä riippumatta, missä olosuhteissa tätä lajia harrastetaan. Mielestäni tähän on vastattava kieltävästi.

41. Se, että "amatööriurheiluna" pidetyssä lajissa urheilija nimenomaan hyvien tulostensa perusteella saa kyseisen lajin järjestämisestä vastaavilta organisaatioilta järjestelmällisesti eri muodoissa tukea, jonka avulla hän voi omistautua urheilu-uralleen samalla tavoin ja samoissa olosuhteissa kuin ammattilainen eli jonka avulla hän voi hankkia toimeentulonsa jatkaen urheilemista, puoltaa sitä, että on tehtävä ero tällaisen urheilijan ja samaa lajia (puhtaasti amatööreinä) harrastavien muiden urheilijoiden välillä. Tällainen urheilija kuuluu erityisryhmään, jota voidaan kutsua huipputason ei-amatööreiksi. Ne takeet, joita yhteisön oikeudessa annetaan työntekijöille tai palvelujen tarjoajille, voivat koskea tätä erityisryhmää.

42. Ensimmäinen suurempi tulkintaongelma syntyy siitä, miten tämä ryhmä on rajattava. Miten puhtaasti amatööreinä toimivat urheilijat erotetaan perustamissopimuksen määräysten antaman suojan alaisuuteen kuuluvista urheilijoista? On itsestään selvää, että erinomaisia tuloksia saavuttaneet urheilijat tai avustusta tai tukea saaneet urheilijat eivät välttämättä kuulu ei-amatöörien ryhmään. Tässä vaiheessa on syytä rinnastaa urheilu ja julkinen koulutus, siten kuin LFJ ja LBJ ovat tehneet. Koulussa tai yliopistossa erittäin hyviä tuloksia saavuttaneiden oppilaiden tai opiskelijoiden, jotka saavat näiden tulosten johdosta stipendejä tai muuta tukea, ei voida katsoa suorittaneen palveluja korvausta vastaan. Sitä vastoin tieteenharjoittaja, joka tohtorintutkinnon suoritettuaan saa yliopistolta tai joltain muulta julkiselta laitokselta — nimikkeestä riippumatta (stipendi, palkkio jne.) — rahaa toimiakseen vakituisesti tutkijana yliopiston laboratoriossa ja toteuttaakseen väitöskirjan jälkeisen tutkimustyön, on siitä riippumatta, onko hän väitellyt jatko-opiskelija, samastettava pikemminkin yrityksen tutkimusosaston työntekijään kuin opiskelijaan. Ei-amatööriurheilijat ovat mielestäni samantyyppisessä välimuotoisessa oikeudellisessa asemassa.

43. Riidanalaisen ryhmän rajaamisessa noudatettavat arviointiperusteet voivat olla joko objektiivisia tai subjektiivisia. Tarkastelen ensiksi objektiivisia arviointiperusteita, jotka ovat samalla myös kaikkein luotettavimpia. Urheilija on EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen (joista on muutettuina tullut EY 49 artikla ja sitä seuraavat artiklat) soveltamisalaan kuuluva ei-amatööri, jos urheilun harrastaminen on hänen tapauksessaan objektiivisesti tarkasteltuna rinnastettava ammatin harjoittamiseen ja jos se siis on hänen toimeentuloonsa tarvittavien varojen järjestelmällistä hankkimista. Tämä päätelmä perustuu pääasiallisesti niihin objektiivisiin olosuhteisiin, joissa urheilija harjoittaa toimintaansa

ja jotka liitto tai jokin muu organisaatio on asettanut tukien saamisen ehdoksi; näitä ovat päivittäiset harjoitukset, muut velvoitteet, jotka vaativat urheilijaa omistautumaan yksinomaan urheilulle, huomattava ajan ja vaivan uhraaminen, korkeatasoiset suoritukset ja mestaruuksien saavuttaminen. [35] Jotta urheilijaa voitaisiin pitää ei-amatöörinä, vaaditaan lisäksi, että edellä kuvaillut edellytykset koskevat häntä tietyn ajan eli että hänen toiminnallaan on tietty jatkuvuus. [36] On vielä todettava, että saadun tuen määrä ei ole merkityksetön, sillä matkakustannusten korvaukset ja jopa luontoissuoritukset, jotka ylittävät keskimääräisen palkan, ovat pikemminkin palkkaa kuin sellaista tukea, jota maksetaan puhtaasti urheilullisista syistä. [37]

44. Seuraavaksi tarkastellaan urheilijan toimintaan sovellettavia subjektiivisia arviointiperusteita. Ensimmäiseksi on mainittava urheilijan tahto tehdä toiminnastaan tulonlähde. Tämä arviointiperuste ei ole luotettava, eikä sitä mielestäni pidä ottaa huomioon etenkään ratkaistaessa jonkin amatöörilajin liiton urheilijalle maksamien tukien luonnetta. Voidaan myös viitata tukien maksamisen tarkoitukseen. Liitot väittävät, että kaikenlaisilla stipendeillä, palkkioilla ja suorituksilla pyritään mahdollistamaan urheilijan urheilullinen kehittyminen, eivätkä ne ole vastiketta hänen suorituksistaan. Katson kuitenkin, että tavoiteltuun päämäärään perustuva arviointiperuste ei yleensä riitä heikentämään edellä mainittujen objektiivisten arviointiperusteiden soveltamiseen perustuvien päätelmien luotettavuutta; sen sijaan että se heikentäisi niiden luotettavuutta, se pikemmin vahvistaa näitä päätelmiä. Ei-amatöörien erityisryhmässä maksettujen tukien tärkein tavoite ei mielestäni ole näiden urheilijoiden suoritusten parantaminen, ja päinvastaisen kannan tueksi esitetyt väitteet osoittautuvat niitä tarkasteltaessa virheellisiksi. Tätä seikkaa on syytä käsitellä tarkemmin.

45. Koska tukia voidaan maksaa monessa eri muodossa, niiden todellisen tavoitteen määrittäminen ei aina ole mahdollista. [38] Olen kuitenkin sitä mieltä, että liittojen mestareilleen säännöllisesti maksamissa tuissa usein on kysymys enemmästä kuin urheilussa edistymisestä. Huipputason urheilijat suorittavat tärkeän palvelun urheilutoimintaa hoitaville organisaatioille. Urheilijan menestys tekee hänestä idolin nuorille, joita liitto koettaa houkutella lajin piiriin, sekä houkuttimen sponsoreille, ja urheilujärjestöt voivat jopa käyttää urhei-

35 — Ei ole merkityksetöntä, että liitot itse asettavat järjestelmällisen taloudellisen tuen saamisen edellytykset yleisesti ja abstraktisti. Voidaan esimerkiksi määrätä, että urheilijat, jotka saavuttavat kilpailuissa tiettyä menestystä tai osallistuvat määrättyyn valmennusjaksoon, saavat säännöllistä taloudellista tukea tai harkinnanvaraisia bonuksia.

36 — Tässä kohtaa nousee esiin vaikea ongelma. Onko urheilemisen oltava menestyksekästä, jotta sillä olisi taloudellista merkitystä? Antaako yhteisön oikeus toisin sanoen suojaa vain menestyville urheilijoille? Vastaus ei ole itsestään selvä. Mielestäni tietyt huipputason suoritukset — ja tässä on kysymys arviointiperusteesta, joka jää oikeudellisen arvioinnin ulkopuolelle — ovat välttämättömiä, ja ilman niitä on objektiivisesti selvää, että urheilija ei voi saada liiton mestareille tarkoittamaa tukea. Mielestäni liitolta tukea saaneita huipputason ei-amatöörejä ei kuitenkaan pidä kohdella eri tavalla kuin urheilijoita, jotka voivat pätevästi vaatia tällaista tukea niiden olosuhteiden perusteella, joissa he harrastavat kyseistä lajia, ja tulostensa perusteella.

37 — Tässä on kuitenkin oltava varovainen; vaikka saadun tuen suuruus tukee pikemminkin sitä kantaa, että urheilu on taloudellista toimintaa, se ei merkitse, että tässä muodossa vähäisiä tuloja saavien urheilijoiden toimintaa ei voida pitää taloudellisena pelkästään siitä syystä, että heidän tulonsa ovat vähäisiä. Tärkein arviointiperuste on edelleen se, missä olosuhteissa riidanalaista urheilutoimintaa harjoitetaan.

38 — On kuitenkin todettava, että palkkiot, joita amatöörilajeissa maksetaan mestareille huomattavan menestyksen (esimerkiksi olympialaisissa saavutetun kultamitalin) jälkeen, ovat selvästi palkkiota menestyksestä eivätkä suoritusten parantamiseen tarkoitettua tukea.

lijan menestystä lisäargumenttina halutessaan lisätä osuuttaan valtion budjetista maksettavista avustuksista. Urheilusuoritukset ovat nykypäivänä rahanarvoisia, koska rahalla on etenkin television ja sponsorien vuoksi merkitystä kaikilla urheilun osa-alueilla. Koska urheiluliitot eivät ole tämän seuraavassa jaksossa analysoitavan taloudellisen toiminnan ulkopuolella,[39] liittoon kuuluvien urheilijoiden menestyksestä riippuu suuri määrä taloudellisia intressejä, jolloin tätä menestystä on tietyissä tapauksissa pidettävä palveluna, joka "tavallisesti"[40] suoritetaan liiton urheilijalle säännöllisesti maksamaa taloudellista tukea vastaan.

46. Yhteenvetona voidaan todeta, että kun sovelletaan objektiivisia ja (toissijaisesti) teleologisia arviointiperusteita, ilmenee, että tietyissä tapauksissa se urheilijoiden ryhmä, jonka olen luokitellut ei-amatööreiksi, tarjoaa amatööriurheiluna pidettyä lajia johtaville järjestöille palveluja saaden säännöllisesti vastikkeeksi eri muodoissa aineellista tai taloudellista tukea. Tällaiset urheilijat harjoittavat yhteisön oikeuden soveltamisalaan kuuluvaa taloudellista toimintaa.

47. On vielä ratkaistava, kuuluuko Deliège edellä mainittuun ryhmään, joka koostuu huipputason ei-amatööreistä. Tämän ratkaiseminen kuuluu kansallisen tuomioistuimen toimivaltaan, ja näyttää siltä, että kansallinen tuomioistuin haluaa periaatteessa vastata tähän kysymykseen myöntävästi. Myöntävä vastaus saa sitä paitsi tukea eräistä seikoista, joihin Deliège on vedonnut yhteisöjen tuomioistuimessa ja joista ilmenee, että ennen kuin LBJ siirsi hänet syrjään, hän sai olympialaisiin valmistautumista varten taloudellista tukea, josta osa oli jopa verotettavaa tuloa.[41] Eräät muut yhteisöjen tuomioistuimen tietoon tulleet seikat, joita ei ole missään vaiheessa kiistetty, osoittavat vielä, että Belgiassa judomestarit[42] saavat liitolta kiinteämääräistä kuukausittaista tukea[43] ja että olympiamitalista maksetaan huomattava palkkio.[44] Kun otetaan huomioon Deliègen saamat summat ja ne summat, joita hän olisi voinut saada judosuoritustensa ja tämän lajin järjestelmällisen harrastamisen ansiosta,[45] on näin ollen mielestäni myönnettävä, että hän harjoittaa perustamissopimuksessa tarkoitettua

39 — Puhtaassa amatööriurheilussa ei tarvita mestareita eikä näihin kohdistettavaa erityistä tukea. Liitot päättävät, minkä järjestelmän mukaisesti parhaita urheilijoita tuetaan, ja määräävät, missä olosuhteissa nämä voivat harrastaa urheilua. Näillä järjestelmillä liitot kannustavat mestareita pitämään urheilu-uraansa toimeentulokeinona.

40 — Komission vastaavansisältöiseen väitteeseen voidaan vastata toteamalla, että vaikka judon harrastamisesta ei "tavallisesti" makseta korvausta, se ei merkitse, etteivätkö tietyt judokat saisi "tavallisesti" korvausta suorituksistaan ja toiminnastaan. Yleisemmällä tasolla katson, että nykypäivänä kaikki olympiatason urheilijat harrastavat lajiaan — mikä se sitten onkaan — "tavallisesti" korvausta vastaan tai he ainakin yrittävät saada tällaista korvausta.

41 — Vuonna 1993 määrä oli 250 000 BEF ja vuonna 1994 200 000 BEF.

42 — Joiden voidaan katsoa kuuluvan huipputason ei-amatööreihin.

43 — Noin 30 000 BEF.

44 — Kultamitalista 1 000 000 BEF, hopeamitalista 600 000 BEF ja pronssimitalista 400 000 BEF.

45 — Asiakirja-aineiston mukaan judoliiton taloudellisen tuen vastikkeeksi tukea saavilta urheilijoilta edellytetään merkittäviä velvoitteita ja sitoumuksia. Urheilija voi menettää tuen jo sen perusteella, että hän on poissa tietyistä harjoituksista.

taloudellista toimintaa harrastaessaan tätä lajia. Jäljempänä oleva analyysi tukee tätä päätelmää.

ii) Urheilun ja talouselämän suhde

48. Deliège väittää vielä, että tarjoaa palveluja yhtäältä omille sponsoreilleen[46] ja toisaalta tiettyjen judokilpailujen järjestäjille, erityisesti A-ryhmään kuuluvien kansainvälisten turnausten järjestäjille. Urheiluliitot (osa niistä), komissio ja suurin osa jäsenvaltioista toteavat tästä Deliègen lähestymistavasta seuraavaa: Deliègen sponsoreiltaan saamat tulot ja muut edut ovat ensinnäkin korvausta mainospalvelusta, ja ne erottuvat selvästi hänen urheilusuorituksistaan; tapauksessa ei toisekseen voi olla kysymys palvelujen tarjoamisesta turnausten järjestäjille, koska turnauksiin osallistuvat eivät saa järjestäjiltä minkäänlaista korvausta.

49. Jotta voitaisiin vastata asianmukaisesti siihen, onko Deliègen urheilutoiminta samalla taloudellista toimintaa niiden palvelujen vuoksi, joita hän väittää suorittavansa sponsoreilleen ja turnausten järjestäjille, on ensin analysoitava yleisemmällä tasolla urheilun ja talouselämän yhteyksiä. Sen perusteella, miten yritystoiminta liittyy urheiluun ja kuinka tiivis tämä yhteys on, voidaan tehdä päätelmiä, joista on hyötyä nyt käsiteltävänä olevaa asiaa ratkaistaessa. On totta, että ensi arviolta voidaan lausua seuraava perusperiaate: urheilutoiminta kuuluu vapaata liikkuvuutta koskevien yhteisön oikeuden määräysten soveltamisalaan sitä täydellisemmin, mitä läheisempi on urheilutoiminnan ja taloudellisen toiminnan välinen yhteys.

50. Ennen kuin asian tarkastelua voidaan jatkaa, on tehtävä kaksi huomautusta. Ensinnäkin on todettava, että analyysillä ei pyritä selvittämään, onko tietyillä urheiluun yhteydessä olevilla toiminnoilla samalla taloudellista merkitystä. Tämä on nimittäin itsestään selvää urheilutilojen rakentamisen tai urheilutarvikkeiden kaupan kaltaisessa toiminnassa. Tällä analyysillä pyritään sen sijaan selvittämään, onko urheilutoiminnassa itsessään eli urheilutapahtumassa ja -suorituksessa kysymys paitsi jalosta kilpailusta ja muista urheilun ihanteista, myös taloudellisista ulottuvuuksista. Toiseksi on mielestäni syytä täsmentää, että urheilutoiminta voi kuulua vapaata liikkuvuutta koskevien yhteisön sääntöjen soveltamisalaan vain, jos tämän toiminnan taloudellinen ulottuvuus ei ole vain vähäpätöinen. Urheilutapahtuman taloudellisen osatekijän on toisin sanoen oltava merkittävä, eli sen on selvästi erotuttava tapahtuman puhtaasti urheilullisesta osasta ja oltava sellainen, että sitä ei voida jättää huomiotta. Näin on erityisesti silloin, kun urheilutoiminnan taloudellinen osatekijä vaikuttaa koko urhei-

46 — Deliège on asiaa yhteisöjen tuomioistuimessa käsiteltäessä liittänyt asiakirja-aineistoon erään belgialaisen pankin kanssa tekemänsä sponsorointisopimuksen; hän ilmoittaa myös tehneensä vastaavan sopimuksen erään tunnetun automerkin kanssa ja saaneensa tältä käyttöönsä auton vastikkeeksi mainospalveluista.

lutapahtumaan siten, että ilman sitä urheilutapahtuma muuttuisi dramaattisesti tai jäisi peräti kokonaan toteutumatta.

51. Näiden alustavien huomautusten jälkeen voidaan tutkia, mikä merkitys sillä, että Deliège:n kaltainen urheilija on tehnyt henkilökohtaisia sponsorointisopimuksia joidenkin yritysten kanssa, voi olla palvelujen vapaata liikkuvuutta koskevien yhteisön oikeuden määräysten soveltamiselle. Totean heti aluksi, että mielestäni ei ole asianmukaista erottaa urheilijan urheilusuorituksia ja -toimintaa täysin siitä mainospalvelusta, jonka hän tarjoaa sponsoreilleen. Urheilusuoritus ja mainospalvelu liittyvät useimmiten tiiviisti toisiinsa, ja ne ovat saman toiminnan kaksi ilmenemismuotoa. On selvää, että sponsorointi eräänä mainonnan muotona noudattaa omia sääntöjään, eikä siinä oteta huomioon pelkästään urheilijan urheilusuorituksia. Huomioon otetaan myös urheilijan ulkoinen olemus, ominaisuudet ja erityispiirteet. Näin ollen ei ole mahdotonta, että mainospoliittisista syistä henkilö, jota pyydetään samastumaan kampanjan kohteena olevaan tuotteeseen tai yritykseen, ei olekaan mestari vaan joku muu urheilija. Tällaisista poikkeuksista huolimatta on kuitenkin selvää, että sponsoroinnin avulla tapahtuva mainonta edellyttää, että siinä käytetään urheilijoita, joiden suoritukset ovat korkeatasoisia ja jotka suuri yleisö tuntee nimenomaan sen perusteella, että he ovat osallistuneet huomattaviin urheilutapahtumiin. Tältä kannalta katsottuna urheilusuoritukset ovat pääsääntöisesti suorassa suhteessa niihin mainospalveluihin, joita urheilija voi tarjota. Se, onko urheilijalla tulevaisuutta mainonnassa käytettävänä idolina, riippuu suoraan hänen urheilu-urallaan saavuttamastaan menestyksestä.

52. On kuitenkin kysyttävä, riittävätkö edellä mainitut seikat ja se seikka, että urheilijalla on omat sponsorinsa, jo sellaisenaan tekemään urheilemisesta taloudellista toimintaa. Mielestäni näin ei ole. Urheilijoiden taloudelliset odotukset ja yritysten intressi urheilijoiden suorituksia kohtaan eivät ole urheilun ainesosa. Jos muut urheilutoimintaan liittyvät tekijät (erityisesti urheilutoimintaa ja kilpailujen järjestämistä koskevat säännöt) jäävät täysin tämän taloudellisen toiminnan ulkopuolelle, urheilijat ja heidän sponsorinsa eivät voi millään tavalla muuttaa urheilun luonnetta eli ne eivät itse voi millään tavalla muuttaa sitä, että urheilutapahtuma ei ole luonteeltaan taloudellinen. Esimerkkinä voidaan mainita, että aikaisemmin eräissä lajeissa taloudellisen hyödyn hankkiminen oli kiellettyä; urheilijat, jotka päättivät olla noudattamatta tätä sääntöä, eivät voineet osallistua tärkeimpiin urheilutapahtumiin, erityisesti olympialaisiin.[47] Silloin kuin tätä järjestelmää todella sovellettiin, kukaan ei olisi voinut väittää, että urheilijan osallistuminen olympialaisiin liittyi taloudellisen toiminnan harjoittamiseen.

47 — Esimerkkeinä tästä voidaan mainita amatööri- ja ammattilaisluistelun välillä aikaisemmin tehty ero ja nyrkkeilyssä tehty vastaava ero.

53. Sitä, että urheilijalla, kuten Deliègellä, on henkilökohtaisia sponsoreita, ei kuitenkaan voida jättää huomiotta etenkään silloin, kun muut objektiiviset seikat puoltavat sitä käsitystä, että kyseisen lajin harrastamiseen liittyy tietyissä olosuhteissa laajempaa taloudellista intressiä.

54. Näitä toteamuksia lähtökohtana pitäen alan tarkastella ongelmaa, jolla mielestäni on keskeinen merkitys määritettäessä täsmällisesti urheilutoiminnan taloudellista ulottuvuutta. En tarkastele enää urheilijan omaa käyttäytymistä ja subjektiivisia aikomuksia vaan itse urheilutapahtumaa objektiivisessa muodossaan eli urheilukilpailun erityispiirteitä. On lisäksi todettava, että urheilijoita voidaan arvioida vain kilpailujen perusteella, sillä urheilijoiden henkilökohtaiset suoritukset menettävät suuren osan merkityksestään, jos niihin ei liity menestystä konkreettisissa kilpailuissa, joissa urheilijat ottavat mittaa kilpailijoistaan. Näin ollen on kysyttävä, liittyykö urheilutapahtumiin — tässä tapauksessa erityisesti A-ryhmän kansainvälisiin judoturnauksiin — taloudellista intressiä. Jos urheilutapahtumalla on muutakin kuin puhtaasti urheilullista merkitystä eli jos siinä ei ole pelkästään kysymys kilpailijoiden kohtaamisesta ja parhaiden palkitsemisesta, vaan siihen liittyy sen lisäksi omaa taloudellista intressiä, on pakko myöntää, että urheilutapahtumalla on sellainen taloudellinen ulottuvuus, että tapahtuma on itsessään EY:n perustamissopimuksen 2 artiklassa (josta on muutettuna tullut EY 2 artikla) tarkoitettua taloudellista toimintaa. On kuitenkin kysyttävä, mistä tällainen taloudellinen ulottuvuus voi muodostua. Se muodostuu ensinnäkin siitä, että urheilutapahtuma voi olla maksullinen tilaisuus; lisäksi tapahtumasta voi televisio-ohjelmana tulla tuote, josta sitä koskevien oikeuksien haltijat saavat huomattavia tuloja tai — ehkä tärkeimpänä — se voi tarjota puitteet mainonnalle, eli siitä voi tulla keino tarjota mainospalveluja. Nämä tekijät on otettava huomioon aina, kun pohditaan, onko urheilutapahtuma taloudellista toimintaa.

55. Yleinen kokemus osoittaa, että asioiden luonnollinen kulku johtaa siihen, että urheilutapahtumien taloudellisen ulottuvuuden merkitys kasvaa asteittain. Taloudellinen ulottuvuus on sitä merkittävämpi, mitä tärkeämpi kyseinen tapahtuma on urheilun maailmassa. Tyypillinen esimerkki on olympiakisat, sellaisina kuin miksi ne ovat kehittyneet viime vuosina. Paitsi että olympiakisat ovat urheilun maailmassa tärkein tapahtuma, niistä on myös tullut merkittävä televisio-ohjelma ja ensiarvoisen tärkeä mainontakanava eri muodoissa; tästä syystä olympiakisat ovat

järjestäjilleen merkittävä tulonlähde.[48] Edellä esiin tuotuun ajatukseen palatakseni, urheilutoiminnan taloudellinen ulottuvuus ilmenee myös siinä, mikä on sen vaikutus tämän toiminnan puhtaasti urheilulliseen puoleen. Olympiakisoja jälleen esimerkkinä käyttäen voidaan todeta, ettei ole sattumaa, että yleisön mielenkiinnon lisäämiseksi myös ammattilaiset saavat nykyään osallistua niihin,[49] eikä sattumaa ole myöskään se, että nimenomaan edellä mainitusta syystä kisoihin otetaan säännöllisesti mukaan uusia lajeja, joilla ole mitään yhteyttä olympialaisten historiaan.

56. Nyt ensisijaisen kiinnostuksen kohteena olevien tapahtumien (judokilpailujen ja erityisesti A-ryhmän kansainvälisten turnausten) osalta katson eräiden seikkojen perusteella, että nämä turnaukset tai ainakaan jotkut niistä eivät ole puhtaasti urheilullisia tapahtumia, vaan ne ovat televisio-ohjelmia ja mainostuotteita, koska suuri osa niiden järjestämiseen vaadittavasta rahoituksesta on peräisin sponsoreilta tai televisiointikorvauksista.[50] Komissio on huomautuksissaan kyseenalaistanut tämän toteamuksen merkityksen ja väittänyt, että yleisen kokemuksen mukaan judoturnausten taloudellinen arvo ei ole kovinkaan suuri ja että sitä voidaan ilman muuta pitää vähäpätöisenä. Tälle käsitykselle voidaan itse asiassa löytää tukea. Edellä olevan selvityksen mukaan taloudellisesti merkittävänä tuotteena voidaan paremmin pitää muita lajeja, kuten tennistä tai yleisurheilua, ja muita urheilutapahtumia kuin A-ryhmän judoturnauksia. Lopullisen ratkaisun tältä osin tekee kansallinen tuomioistuin, jonka on analysoitava kysymystä asian ratkaisemisen edellyttämällä tavalla. Itse en kuitenkaan suhtaudu siihen, voidaanko tiettyjä judotapahtumia pitää luonteeltaan taloudellisina, yhtä ankarasti kuin komissio. Olen nimittäin sitä mieltä, että Deliègen tapauksessa toiminnan taloudellinen luonne perustuu eri tekijöiden yhteisvaikutukseen. Urheilijalla on omat sponsorinsa, ja hän haluaa osallistua kilpailuihin, jotka ovat paitsi urheilutapahtumia myös esityksiä, tuotteita ja palveluja, joihin liittyy tiettyä taloudellista intressiä.

48 — Juuri tästä syystä kaupungit kilpailevat ankarasti olympiakisojen isännyydestä.
On joka tapauksessa todettava, että se heikkeneminen, jota urheilun ihanne on kärsinyt niiden vaikutusten vuoksi, joita taloudellisilla intresseillä on urheiluun, ei ole ominaista pelkästään meidän ajallemme. Jo antiikin aikana — vuoden 100 eKr. jälkeen — olympiakisat olivat menettäneet suuren osan arvostuksestaan; osallistujat olivat aina vain useammin ammattilaisia, ja yleinen mielenkiinto kääntyi klassisesta urheilusta hevosurheiluun, jossa etusijalle pääsivät kaikkein rikkaimmat, jotka käyttivät huomattavia summia talliensa ylläpitoon.
Ammattilaisurheilu ei kuitenkaan välttämättä ole merkki rappiosta. Myös klassisen antiikin aikana, jolloin olympiakisat saavuttivat huippuvaiheensa, monet kisoihin osallistuvista urheilijoista olivat todellisuudessa ammattilaisia, joiden pääasiallinen rahoittaja oli kaupunki, jota urheilija edusti. Kun urheilija oli saanut Olympiassa oliviseppeleen (villioliivin oksan), hän sai tiettyjä aineellisia etuja: hänen ruokailunsa maksettiin julkisista varoista, hän sai vapautuksen julkisista velvoitteista jne. Ateenassa Solon oli vahvistanut olympiamestarin palkkioksi 500 drakmaa, joka riitti nostamaan urheilijan ylimpään yhteiskuntaluokkaan (pentacosiomedimnes). Etelä-Italian rikkaammissa kaupungeissa summa saattoi nousta viiteen talenttiin, joka oli tuohon aikaan valtava rahamäärä, kun otetaan huomioon, että Solon oli vahvistanut Attikan talentin arvoksi 6 000 drakmaa.
Yhteenvetona voidaan todeta, että ilmiöt, joita on pyydetty tutkimaan nyt käsiteltävänä olevassa asiassa (amatööri- ja ammattilaisurheilun limittäisyys, urheilun sponsorointi), ovat peräisin antiikista. Ks. esim. Daremberg, H. ja Saglio, E., *Dictionnaire des Antiquités Grecques et Romaines*, osa IV, s. 182, Graz, 1965, I laitos, Pariisi, 1907 ja Gialouris, N., *Histoire des jeux olympiques*, Ekdotiki Athinon, Ateena, 1976, s. 108 ja sitä seuraavat sivut.

49 — Erityisesti jalkapallon ja koripallon kaltaisissa lajeissa.

50 — Tämä pitää paikkansa ainakin Pariisin judoturnauksen osalta, jos luotetaan Deliègen yhteisön tuomioistuimelle esittämiin tietoihin, joita muut osapuolet eivät ole kiistäneet.

57. Tarkastelkaamme siis tarkemmin Deliègen tapausta; A-ryhmän kilpailuihin osallistuessaan Deliège tarjoaa palvelujaan televisiointioikeuksien haltijoille tai tällä tavalla mainontaansa hoitaville taikka molemmille; palvelujen välittäjinä toimivat kilpailujen järjestäjät, jotka saavat siten tuloja televisiointioikeuksista ja mainonnasta. Pitää paikkansa, että Deliège ei itse saa suoraan korvausta näiden palvelujen vastaanottajilta, mutta hän saa kuitenkin järjestäjiltä vastikkeeksi oikeuden osallistua kilpailuihin; kilpailuihin osallistumalla hän pystyy täyttämään sponsoriensa tarpeet ja saa heiltä korvauksia. Sen perusteella, ettei kyseessä ole perinteinen palvelujen suorittamisen muoto, jossa palvelujen suorittaja tekee palvelun välittömästi vastaanottajalle ja saa korvauksen viimeksi mainitulta, ei pidä väistämättä päätellä, että urheilijoiden, turnausten järjestäjien ja televisiointi- ja mainonta-alan yritysten edellä kuvaillut suhteet eivät kuuluisi palvelujen tarjoamisen vapautta koskevien yhteisön oikeuden sääntöjen soveltamisalaan. Relevantit yhteisön oikeuden määräykset on annettu koskemaan myös tämäntyyppisiä monimutkaisia tilanteita.

58. Tältä osin on mielestäni viitattava ratkaisuehdotukseen, jonka julkisasiamies Mancini esitti asiassa Bond van Adverteerders ym.,[51] joka — muistutettakoon — koski mainoksia sisältävien televisio-ohjelmien lähettämistä kaapeleitse. Julkisasiamies tulkitsi EY:n perustamissopimuksen 59 ja 60 artiklaa (joista on muutettuina tullut EY 49 ja EY 50 artikla) sekä tuohon ajankohtaan mennessä kertynyttä yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä ja päätteli, että kysymyksessä voi olla palvelu, vaikka suorituksen tekemisestä ei seuraa palvelun vastaanottajan maksama korvaus. Julkisasiamies tähdensi myös seuraavaa: " — — kun viittaan näihin seikkoihin, en yritä kiistää sitä, että viestin lähettämiseen, edelleenlähettämiseen ja vastaanottamiseen osallistuvilla eri oikeussubjekteilla eli lähetystoiminnan harjoittajalla, mainostajalla, satelliitin omistajalla, kaapeliverkko-operaattorilla ja television katsojalla on taloudellinen intressi eli että suorituksella toisin sanoen on taloudellista sisältöä. Haluan pelkästään sanoa, että *juuri sen vuoksi, että kyseessä olevia intressejä on monta, suorituksen taloudellinen luonne ei heikkene, vaikka — kuten tässä tapauksessa — edellä luetelluista oikeussubjekteista ensimmäisen ja viimeisen välillä ei tapahdukaan rahasuoritusta.*[52] Olen päinvastoin sitä mieltä, että kysymys on taloudellisesta suorituksesta siinäkin tapauksessa, että mitään korvauksia ei makseta (jos kysymyksessä on esimerkiksi hyväntekeväisyysohjelma, johon osallistuu kuuluisia urheilijoita tai näyttelijöitä — —)".[53]

59. Kun edellä olevia huomautuksia sovelletaan Deliègen tapaukseen, voidaan todeta, ettei se, että hän ei näytä saavan kansainvälisissä judoturnauksissa tekemistään suorituksista mitään korvausta sen enempää turnausten järjestäjiltä kuin näiden sponsoreilta tai televisiointioikeuksien haltijoilta, vaikuta siihen, onko hänen toimintansa luonteeltaan taloudellista. Julki-

51 — Mainittu edellä alaviitteessä 13.

52 — Kursivointi tässä.

53 — Julkisasiamies Mancinin edellä alaviitteessä 13 mainitussa asiassa Bond van Adverteerders ym. esittämä ratkaisuehdotus, 8 kohta.

sasiamies Mancinin kannan mukaisesti voidaan todeta, että silloin kun asiaan liittyy useita ja monimutkaisia intressejä, kuten nimenomaan on niissä urheilutapahtumissa, joihin Deliège viittaa, toiminta voi olla taloudellista muiden seikkojen perusteella, vaikka palvelun suorittajan ja sen, joka vastaanottaa jonkin useista kyseessä olevista palveluista, välillä ei tapahdukaan rahasuoritusta.

60. Yhteenvetona voidaan todeta, että kun huipputason ei-amatööri, jolla on omat sponsorit, osallistuu sellaisiin kansainvälisiin turnauksiin, joissa ei ole kysymys pelkästään urheilusta vaan myös luonteeltaan taloudellisesta tapahtumasta, se vastaa sellaisen toiminnan harjoittamista, joka on "tavallisesti" taloudellista toimintaa. Tällainen urheilija pääsääntöisesti kuuluu yhteisön oikeuden ja erityisesti palvelujen vapaata liikkuvuutta koskevien määräysten tarjoaman suojan alaisuuteen. On vielä tutkittava, kuuluvatko kyseisiin turnauksiin osallistumisen edellytyksiä koskevat säännöt EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 49 artikla) soveltamisalaan, ja jos ne kuuluvat, ovatko säännöt tämän artiklan mukaisia.

b) *Riidanalaisten EJU:n sääntöjen yhteensoveltuvuus EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen (joista on muutettuina tullut EY 49 artikla ja sitä seuraavat artiklat) kanssa*

61. Kun edellä esitetyn perusteella myönnetään, että se, että Deliège harrastaa judoa, on nimenomaan niiden erityisten olosuhteiden vuoksi, joissa se tapahtuu, taloudellista toimintaa ja kuuluu näin ollen perustamissopimuksen tarjoaman suojan alaisuuteen, on kysyttävä, ovatko EJU:n säännöt, joiden vuoksi Deliège ei päässyt eräisiin kansainvälisiin turnauksiin, palvelujen tarjoamisen vapautta koskevien yhteisön primaarioikeuden sääntöjen mukaisia. Kyseisillä säännöillä on järjestetty mies- ja naispuolisten kilpailijoiden valinta tiettyihin kansainvälisiin turnauksiin siten, että niissä on asetettu kaksi perussääntöä: Ensinnäkin kansallisille liitoille annetaan yksinomainen toimivalta valita turnauksiin osallistuvat urheilijat. Toiseksi urheilijoiden määrää rajoitetaan niin, että kukin kansallinen liitto voi asettaa kuhunkin sarjaan yhden (poikkeuksellisesti kaksi) kilpailijaa.

62. Näitä sääntöjä on tarkasteltava kahdesta näkökulmasta: Yhtäältä on välttämätöntä ratkaista, kuuluvatko säännöt EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 49 artikla) soveltamisalaan vai jäävätkö säännöt täysin tämän artiklan soveltamisalan ulkopuolelle sen perusteella, että ne koskevat puhtaasti urheilullisia seikkoja. Toisaalta siinä tapauksessa, että tähän kysymykseen vastataan kieltävästi, riidanalaisia sääntöjä on tutkittava ottaen huomioon EY:n perustamissopimuksen 59 artiklassa (josta on muutettuna tullut EY 49 artikla) asetetut edellytykset ja rajoitukset. Tällöin on kysyttävä, onko urheilijoiden valintaa koskeva järjestelmä pätevä ja rajoittaako se palvelujen tarjoamisen vapautta.

1) Riidanalaisten sääntöjen jääminen EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 49 artikla) soveltamisalan ulkopuolelle

63. Kanta, jonka mukaan 59 artiklassa asetetut edellytykset eivät koske EJU:n sääntöjä, voi tukeutua kahteen oikeudelliseen perustaan, joita tarkastellaan seuraavaksi.

aa) Yhdistetyissä asioissa Keck ja Mithouard annettu tuomio

64. Tanskan ja Norjan hallitukset väittävät, että yhdistetyissä asioissa Keck ja Mithouard 24.11.1993 annetun tuomion [54] ja asiassa Alpine Investments 10.5.1995 annetun tuomion [55] mukaan EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 49 artikla) soveltaminen ei voi tulla kysymykseen tässä tapauksessa. Näiden hallitusten mukaan EJU:n toteuttamat riidanalaiset toimenpiteet eivät sellaisinaan rajoita mahdollisuutta suorittaa palveluja (edellyttäen tietenkin, että Deliègen osallistuminen kyseisiin judoturnauksiin on Deliègen kannalta tällaisten palvelujen muoto), vaan ne vaikuttavat pelkästään tapaan, jolla näitä palveluja suoritetaan. Palvelun suoritustapaa koskevat toimenpiteet — kuten tuotteen myyntijärjestelyjä syrjimättömästi sääntelevät säännöt — eivät kuulu EY:n perustamissopimuksen 59 ja 30 artiklan (joista on muutettuina tullut EY 49 ja EY 28 artikla) soveltamisalaan.

65. Tietyt urheilua koskevat säännöt voidaan nimittäin rajata vapaata liikkuvuutta koskevien yhteisön oikeuden määräysten soveltamisalan ulkopuolelle edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Keck ja Mithouard annetussa tuomiossa ja edellä mainitussa asiassa Alpine Investments kehitetyn oikeuskäytännön perusteella. Tämä voidaan todeta vastakohtaispäätelmänä myös asiassa Bosman annetusta tuomiosta. Asiassa Bosman annetun tuomion mukaan ammattijalkapalloilijoiden siirtoja koskevilla säännöillä "asetetaan — — suoraan ehtoja pelaajien pääsylle toisten jäsenvaltioiden työmarkkinoille, ja ne voivat siten estää työntekijöiden vapaata liikkuvuutta. Niitä ei siksi voida samastaa tavaroiden myyntijärjestelyjä koskeviin säännöksiin, joiden ei katsottu kuuluvan perustamissopimuksen 30 artiklan soveltamisalaan yhdistetyissä asioissa Keck ja Mithouard annetussa tuomiossa — — ". [56]

66. Katson kuitenkin, että Norjan ja Tanskan hallitusten päinvastaisista väitteistä huolimatta riidanalaiset EJU:n säännöt eivät koske pelkästään palvelun järjestämistapaa vaan ne koskevat välittömästi palvelumarkkinoille pääsyä. Sekä sääntö, jonka mukaan "kuhunkin sarjaan asetetaan yksi (tai kaksi) urheilijaa", että periaate, jonka mukaan kansalliset liitot yksin valitsevat osallistujat tiettyihin kansainvälisiin kilpailuihin, sääntelevät välittömästi "Deliègen kaltaisten huipputason ei-amatöörien" pääsyä muiden jäsenvaltioiden palvelumarkkinoille. Yhdistetyissä asioissa Keck ja Mithouard annettua tuomiota ei näin ollen ole sovellettava nyt käsiteltävänä olevassa asiassa.

54 — Yhdistetyt asiat C-267/91 ja C-268/91, Keck ja Mithouard, tuomio 24.11.1993 (Kok. 1993, s. I-6097).

55 — Asia C-384/93, Alpine Investments, tuomio 10.5.1995 (Kok. 1995, s. I-1141).

56 — Edellä alaviitteessä 12 mainittu asia Bosman, tuomion 103 kohta.

bb) Urheilun erityisluonteesta johtuvat säännöt

67. Useimmat jäsenvaltiot ja lajiliitot väittävät, että riidanalaiset EJU:n säännöt jäävät yhteisössä tunnustettujen vapauksien soveltamisalan ulkopuolelle, koska säännöt koskevat puhtaasti urheilullisia kysymyksiä.

68. Yhteisöjen tuomioistuin on nimittäin katsonut, että urheilun erityisluonne on syy olla soveltamatta vapaan liikkuvuuden periaatetta. Asiassa Donà annetussa tuomiossa on nimenomaisesti todettu, että henkilöiden vapaata liikkuvuutta ja palvelujen tarjoamisen vapautta koskevat yhteisön oikeuden määräykset "eivät kuitenkaan estä soveltamasta sääntelyä tai käytäntöä, jolla suljetaan ulkomaiset pelaajat muista kuin taloudellisista syistä tiettyjen otteluiden ulkopuolelle näiden otteluiden erityisluonteen ja erityisolosuhteiden vuoksi, jolloin kysymys on siis yksinomaan urheilusta sellaisenaan, kuten esimerkiksi eri maiden maajoukkueiden välisissä otteluissa". [57]

Yhteisöjen tuomioistuin on asiassa Walrave ja Koch antamastaan tuomiosta lähtien katsonut, että maajoukkueiden kokoonpano on "yksinomaan urheilullinen kysymys eikä siten liity taloudelliseen toimintaan". [58] Asiassa Bosman annettu tuomio tukee näitä toteamuksia, sillä siinä on katsottu, että henkilöiden vapaata liikkuvuutta ja palvelujen tarjoamisen vapautta koskevien yhteisön oikeussääntöjen "vastaisena ei ole pidettävä sellaisia säännöksiä tai käytäntöjä, joita on pidettävä perusteltuina sellaisista muista kuin taloudellisista syistä, jotka liittyvät tiettyjen otteluiden erityiseen luonteeseen tai erityisiin puitteisiin". [59] On kuitenkin korostettava, että yhteisön oikeuden soveltamisalaa ei voida näin "rajoittaa enempää, kuin mitä soveltamisalan rajoituksen varsinainen tavoite edellyttää [eikä] siihen voida vedota tietyn urheilutoiminnan sulkemiseksi kokonaisuudessaan pois perustamissopimuksen soveltamisalasta". [60]

69. Edellä tarkastellun oikeuskäytännön perusteella voidaan päätellä seuraavaa: tietyt urheilua koskevat säännöt tai käytännöt eivät ensinnäkään kuulu EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 49 artikla) soveltamisalaan. Toiseksi on todettava, että tämän poikkeuksen soveltaminen edellyttää, että riidanalaiset säännöt tai käytännöt ovat perusteltuja erityisistä, puhtaasti urheilullisista syistä, jotka eivät ole luonteeltaan taloudellisia; maajoukkueiden välisten ottelujen järjestäminen on esimerkki tämäntyyppisestä syystä. Kolmanneksi on todettava, että yhteisön oikeuden soveltamisalaan muodostunut aukko on tarkkaan rajattu, sillä poikkeukset yhteisön oikeuden mukaisista velvoitteista eivät saa ylittää sitä tavoitetta, jonka vuoksi poikkeukset on tehty.

70. Seuraavaksi tarkastellaan nyt käsiteltävän asian tosiseikkoja edellä määriteltyjen sääntöjen valossa. Ensimmäinen

57 — Edellä alaviitteessä 12 mainittu asia Donà, tuomion 14 kohta.

58 — Edellä alaviitteessä 12 mainittu asia Walrave ja Koch, tuomion 8 kohta.

59 — Edellä alaviitteessä 12 mainittu asia Bosman, tuomion 76 kohta.

60 — Sama, 76 kohta.

seikka, johon voidaan vedota EJU:n riidanalaisten päätösten voimassa pitämisen tueksi, on niiden perimmäinen tarkoitus. Päätökset koskivat Eurooppaa edustavien maajoukkueiden valintaa Atlantan olympiakisoihin. Konkreettisemmin voidaan todeta, että niissä A-ryhmän kansainvälisissä judoturnauksissa, joihin Deliège viittaa, eivät kilpailleet ainoastaan urheilijat vaan myös maajoukkueet, ja oikeus lähettää urheilijoita seuraaviin olympialaisiin oli niissä pääpalkinto. Vaikka näissä A-ryhmän judoturnauksissa maajoukkueet eivät välittömästi kohdanneet, turnausten lopputuloksella oli ratkaiseva merkitys kaikkien Euroopan maiden maajoukkueille. On samaten todettava, että se, miten kootaan ne Euroopan maiden maajoukkueet, jotka saavat kunnian osallistua urheilumaailman suurimpaan tapahtumaan eli olympialaisiin, on puhtaasti urheilullinen kysymys, jolla ei pääsääntöisesti ole mitään taloudellista ulottuvuutta.

71. Näin ollen voidaan todeta, että riidanalaisten EJU:n sääntöjen keskeinen tavoite oli maajoukkueiden valinta Atlantan olympialaisiin. Näissä säännöissä määrätään loogisesti, että Atlantaan on lähetettävä Euroopan parhaat maajoukkueet. Parhaimpia maajoukkueita ovat ne, jotka koostuvat urheilijoista, jotka ovat saavuttaneet lajissaan parhaat tulokset. Tästä syystä Euroopan maajoukkueiden valinta perustuu urheilijoiden tietyissä kansainvälisissä turnauksissa ja Euroopanmestaruuskisoissa saavuttamaan menestykseen. On kuitenkin vielä tarkasteltava kahta seikkaa. On ensinnäkin kysyttävä, oliko välttämätöntä antaa kansallisille lajiliitoille yksinomainen toimivalta valita riidanalaisiin kansainvälisiin turnauksiin osallistuvat urheilijat. Toiseksi on pohdittava, oliko välttämätöntä rajoittaa sitä, kuinka monta urheilijaa kukin kansallinen liitto sai ilmoittaa turnauksiin. Seuraavaksi vastataan näihin kysymyksiin.

72. Ensimmäisen kysymyksen osalta on huomautettava, että kaikkialla maailmassa perinteisesti noudatettujen sääntöjen mukaan jossakin lajissa jotakin maata edustamaan valitun maajoukkueen kohtalo on tästä lajista vastaavan kansallisen liiton käsissä. Kansallisille liitoille on uskottu se yleiseen etuun liittyvä tehtävä, että niiden on puolustettava ja edistettävä maajoukkueiden etuja siinä tarkoituksessa, että maajoukkueet saavuttaisivat suurinta kansainvälistä menestystä. On yleisesti tunnustettua, että maajoukkueelle kaikkein merkittävin menestyksen muoto on valinta olympiakisoihin eli mahdollisuus edustaa maataan näissä kisoissa urheilijoiden kantaessa maansa värejä. Koska maajoukkueiden valinta väistämättä perustuu suorituksiin A-ryhmän kansainvälisissä judoturnauksissa, on näin ollen täysin loogista, että kansallisille liitoille tunnustetaan yksinomainen oikeus valita näihin turnauksiin osallistuvat urheilijat. Järjestelmän keskeinen sisältö kärsisi selvästi, jos yhtäältä katsottaisiin, että kansalliset judoliitot ovat vastuussa tämän lajin maajoukkueen etujen edistämisestä, mutta toisaalta tunnustettaisiin, että niillä ei ole mahdollisuutta itse päättää, ketkä urheilijat niiden mukaan parhaiten kykenevät puolustamaan maajoukkueen etuja. On lisäksi välttämätöntä, että osallistujien valinta kuuluu yksinomaan kansallisille liitoille. Jos käyttöön otettaisiin muunlainen järjestelmä, jossa urheilijat voisivat itse ilmoittautua kansainvälisiin turnauksiin, kuten Deliège toivoo, kansainvälisten liittojen

välinen tasapaino häviäisi, sillä niillä ei enää olisi edustajina yhtä monta urheilijaa.

73. Viimeksi esitetyn huomautuksen kautta voidaan siirtyä vastaamaan toiseen edellä esitetyistä kysymyksistä. Kun kansalliset liitot puolustavat oman maajoukkueensa etuja, jotta joukkue valittaisiin kisoihin, liitoilla on oltava yhtäläiset mahdollisuudet. Jotta kansalliset liitot kilpailisivat keskenään tasa-arvoisissa olosuhteissa, EJU on katsonut, että on tarpeen yhtäältä antaa niille yksinoikeus valita osallistujat A-ryhmän kansainvälisiin turnauksiin ja toisaalta rajoittaa kutakin liittoa edustavien osallistujien lukumäärä yhteen tai kahteen urheilijaan sarjaa kohti. On selvää, ettei yhteisöjen tuomioistuimen kuulu tutkia, voitaisiinko tätä määrää korottaa kolmeen, neljään tai useampaan urheilijaan sarjaa kohti.

74. Edellä todetun perusteella katson, että riidanalaisissa EJU:n säännöissä on annettu määräyksiä, jotka ovat perusteltuja sellaisista "muista kuin taloudellisista syistä, jotka liittyvät tiettyjen otteluiden erityiseen luonteeseen tai erityisiin puitteisiin". Tästä syystä palvelujen tarjoamisen vapautta koskevia yhteisön oikeuden määräyksiä ei voida soveltaa. EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 49 artikla) soveltamisalaan tehty rajoitus ei myöskään ylitä rajoituksen tavoitetta, joka on valtioiden välistä jaloa kilpailua koskevan urheiluihanteen säilyttäminen.

75. On vielä huomautettava, että urheilun tämän ulottuvuuden korostaminen näyttää olleen eräs yhteisön perustuslainsäätäjän mielenkiinnon kohteista Amsterdamin sopimuksen tekemiseen johtaneessa valmistelussa.[61] Urheilusta annetussa julistuksessa N:o 29 konferenssi "korostaa urheilun yhteiskunnallista merkitystä, erityisesti sen merkitystä identiteetin luomisessa ja ihmisiä yhdistävänä tekijänä". Ei myöskään ole sattumaa, että samassa julistuksessa tunnustetaan yhtäältä tarve kuunnella urheilujärjestöjä silloin, kun on kyse urheiluun vaikuttavista asioista, ja toisaalta tarve kiinnittää erityisesti huomiota amatööriurheilun erityispiirteisiin.

76. Yhteenvetona voidaan todeta, että yhteisön oikeudessa tunnustetaan urheilusta vastaaville järjestöille tietty itsehallinto- ja itsesääntelyvalta sellaisissa muissa kuin taloudellisissa kysymyksissä, jotka liittyvät urheilun erityisluonteeseen. Mielestäni EJU ei ole riidanalaiset säännöt antaessaan ylittänyt tätä rajoitettua itsehallinto- ja itsesääntelyvaltaa. EY:n perustamissopimuksen 59 artiklaa (josta on muutettuna tullut EY 49 artikla) ei siis voida soveltaa.

2) Riidanalaisten EJU:n sääntöjen tutkiminen EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 49 artikla) valossa

77. Siltä varalta, että urheilua koskevat riidanalaiset säännöt eivät luonteensa puo-

61 — Vaikka Amsterdamin sopimus on tullut voimaan vasta 1.5.1999, siihen on mielestäni syytä viitata, koska siitä ilmenee, mitä jäsenvaltiot ja yhteisön toimielimet ovat ajatelleet Euroopan yhdentymiskehityksen tulevaisuudennäkymistä.

lesta jäisikään 59 artiklan soveltamisalan ulkopuolelle, on toissijaisesti todettava seuraavaa.

78. On ensinnäkin todettava, että toisin kuin Deliège väittää, EJU:n säännöt eivät näytä johtaneen syrjintään. Deliègen mukaan säännöllä, jolla rajoitetaan niiden urheilijoiden lukumäärää, jotka voivat kussakin sarjassa osallistua A-ryhmän kansainvälisiin turnauksiin, on luotu rajoitus, jolla on syrjiviä vaikutuksia. Tämä syrjintä ei selvästikään perustu välittömästi urheilijan kansalaisuuteen, sillä kansalliset liitot voivat päästää A-ryhmän turnauksiin myös muiden maiden kansalaisia edellyttäen, että nämä kuuluvat kyseiseen liittoon ja että heillä on liiton antama lisenssi. Deliège kuitenkin näkee tässä keinon harjoittaa urheilijan asuinpaikkaan perustuvaa syrjintää; tällainen syrjintä on kuitenkin yhteisön oikeuden mukaan kiellettyä.

79. Tätä väite ei mielestäni pidä paikkaansa. EJU:n asettama määrällinen rajoitus koskee kaikkia tätä lajia Euroopassa harrastavia urheilijoita kansalaisuudesta tai asuinpaikasta riippumatta. Deliège on kansalaisuudestaan tai asuinpaikastaan riippumatta täsmälleen samojen rajoitusten alainen, kun on kysymys A-ryhmän kansainvälisiin judoturnauksiin osallistuvien urheilijoiden valinnasta.

80. Tämä toteamus ei väistämättä merkitse, että urheilua koskevat riidanalaiset säännöt olisivat yhteensoveltuvia EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 49 artikla) määräysten kanssa. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee erittäin selvästi, että 59 artikla ei koske pelkästään syrjiviä rajoituksia eli rajoituksia, joiden mukaan palvelujen suorittajaa kohdellaan huonommin kansalaisuutensa vuoksi tai sen vuoksi, että hän on sijoittautunut muuhun jäsenvaltioon kuin siihen, jossa palveluja tarjotaan. Perustamissopimuksen 59 artikla koskee myös rajoituksia, jotka eivät johda syrjintään. Viittaan erityisesti asiassa Säger 25.7.1991 annettuun tuomioon,[62] jonka mukaan "perustamissopimuksen 59 artiklassa ei vaadita pelkästään kaiken sellaisen syrjinnän poistamista, joka kohdistuu palvelujen tarjoajaan hänen kansalaisuutensa perusteella, vaan myös kaikkien rajoitusten poistamista, vaikka niitä sovellettaisiin erotuksetta kyseisen maan ja muiden jäsenvaltioiden palvelujen tarjoajiin, jos ne ovat omiaan estämään tai muutoin haittaamaan toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneen palvelujen tarjoajan toimintaa — — ".[63]

81. Tältä kannalta katsottuna on todettava, että kun EJU:n säännöissä on ensinnäkin rajoitettu sitä, kuinka monta urheilijaa voi osallistua A-ryhmän kansainvälisiin judoturnauksiin, ja toiseksi annettu kansallisille liitoille yksinomainen toimivalta valita nämä osallistujat, näissä säännöissä on asetettu esteitä, jotka ovat omiaan estä-

62 — Asia C-76/90, Säger, tuomio 25.7.1991 (Kok. 1991, s. I-4221).

63 — Ks. edellä alaviitteessä 62 mainittu asia Säger, tuomion 12 kohta. Ks. myös asia C-288/89, Collectieve Antennevoorziening Gouda, tuomio 25.7.1991 (Kok. 1991, s. I-4007), edellä alaviitteessä 55 mainittu asia Alpine Investments ja edellä alaviitteessä 15 mainittu asia Schindler.

mään tai vaikeuttamaan huipputason eiamatöörien[64] palvelujen tarjoamisen vapautta. Nämä esteet ovat myös palvelujen vapaaseen liikkuvuuteen kohdistuvia rajoituksia, jotka pääsääntöisesti ovat EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan (josta on muutettuna tullut EY 49 artikla) vastaisia.

82. On vielä tutkittava, ovatko EJU:n säännöillä palvelujen tarjoamisen vapauteen tehdyt rajoitukset perustamissopimuksen määräysten mukaisia. Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan[65] yhteisön oikeusjärjestyksessä voidaan hyväksyä vapaan liikkuvuuden esteet, jos seuraavat edellytykset täyttyvät: ensinnäkin poikkeuksesta on nimenomaisesti säädettävä tai määrättävä yhteisön oikeudessa, kuten tehdään EY:n perustamissopimuksen 56 artiklassa (josta on muutettuna tullut EY 46 artikla), joka koskee yleiseen järjestykseen tai turvallisuuteen taikka kansanterveyteen liittyvien syiden vuoksi perusteltuja kansallisia säännöksiä. Toiseksi yhteisön oikeuden vastaisina ei pidetä toimenpiteitä, jotka eivät johda syrjintään ja ovat perusteltuja yleistä etua koskevista pakottavista syistä ja joilla pystytään saavuttamaan tavoiteltu päämäärä ja jotka eivät ole liian rajoittavia verrattuna tämän tavoitteen saavuttamisen tarpeellisuuteen. EJU:n sääntöjä ei ole annettu yleistä järjestystä tai turvallisuutta taikka kansanterveyttä koskevista syistä. Ne voivat kuitenkin olla objektiivisesti perusteltuja muista yleistä etua koskevista pakottavista syistä. On siis sovellettava oikeuskäytännössä kehitettyjä arviointiperusteita, jotta voitaisiin arvioida, voidaanko näissä säännöissä asetetut esteet hyväksyä yhteisön oikeudessa.

83. Mikä voisi näin ollen olla sellainen syy, jonka vuoksi EJU:n edellä mainitut säännöt voisivat olla perusteltuja? Osapuolten väitteiden perusteella katson, että painopiste on tältä osin syytä asettaa jäljempänä mainittaville kolmelle seikalle.

84. Ensiksi on todettava, että edellä on viitattu urheilua koskevien riidanalaisten sääntöjen ja Euroopan maiden maajoukkueiden olympiavalintojen väliseen yhteyteen. Vaikka ei hyväksyttäisikään sitä, että nämä säännöt eivät täysin jää 59 artiklan soveltamisalan ulkopuolelle sillä perusteella, että ne koskevat maajoukkueiden välisiä erityisluonteisia kilpailuja, säännöt ovat kuitenkin objektiivisesti perusteltuja, koska niitä sovelletaan jäsenvaltioiden judomaajoukkueisiin. Ajatusta voidaan täsmentää seuraavasti: maajoukkueen etujen edistäminen on yleistä etua koskeva pakottava syy, joka luonteensa puolesta voi tehdä perustelluksi palvelujen tarjoamisen vapauteen kohdistuvat rajoitukset. Tämän pakottavan syyn vuoksi voidaan katsoa, että urheilujoukkueilla tai kansallisilla urheilujärjestöillä on tiettyä toimivaltaa ja näillä on myös yksinomainen toimivalta nimetä maajoukkueet. Tämä perusteltujen etuoikeuksien ryhmä sisältää etuoikeuden, joka muodostuu siitä, että judoliitoilla tunnustetaan olevan yksinoikeus valita A-ryhmän kansainvälisiin judoturnauksiin osallistuvat mies- ja naispuoliset urheilijat. Mielestäni sellaisen mekanismin käyttöön-

64 — Tämän urheilijaryhmän määritelmän osalta ks. edellä 41 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

65 — Ks. edellä alaviitteessä 55 mainittu asia Alpine Investments, edellä alaviitteessä 62 mainittu asia Säger, edellä alaviitteessä 63 mainittu asia Collectieve Antennevoorziening Gouda ja asia C-353/89, komissio v. Alankomaat, tuomio 25.7.1991 (Kok. 1991, s. I-4069).

ottaminen, jolla valitaan parhaat maajoukkueet edustamaan Euroopan mannerta Atlantan olympiakisoissa, voidaan lisäksi rinnastaa yleistä etua koskevaan pakottavaan syyhyn, jonka vuoksi toimenpiteet, jotka rajoittavat judokien pääsyä kansainvälisiin turnauksiin, ovat perusteltuja. EJU:lla on yksinomainen toimivalta laatia Euroopan maajoukkueiden olympiavalinnoissa noudatettava järjestelmä. Kun EJU on antanut riidanalaiset säännöt, se on toteuttanut toimenpiteitä, jotka ovat välttämättömiä sen tehtävän hoitamiseksi. Tästä syystä on katsottava, että riidanalaisilla säännöillä on lainmukaisesti rajoitettu palvelujen tarjoamisen vapautta.

85. Toinen korostettava seikka on se edustavuus, jonka A-ryhmän judoturnausten osallistujia valittaessa käytettävä riidanalainen järjestelmä turvaa. Antamillaan urheilua koskevilla säännöillä EJU on suosinut määrättyä turnausmuotoa, joka turvaa eri Euroopan maiden mahdollisimman laajan edustuksen. Säännöt toisin sanoen mahdollistavat kaikkien EJU:un kuuluvien maiden urheilijoiden osallistumisen. Näin ollen säännöillä vahvistetaan niiden maiden asemaa, joissa judoharrastus on vähemmän kehittynyttä; näin tehdään ensinnäkin siksi, että näiden maiden urheilijat voisivat osallistua huipputason kilpailuihin, joihin he eivät pääsisi, jos ainoana arviointiperusteena käytettäisiin heidän suorituksiaan, ja toiseksi siksi, että herätettäisiin mielenkiintoa urheiluyleisössä, jonka kiinnostus lajia kohtaan muutoin vähenisi kyseisen maan urheilijoiden heikon menestyksen vuoksi. Ajatus edustavuudesta pitää toisin sanoen sisällään tarpeen, että lajin on kehityttävä tasapainoisesti yleiseurooppalaisella tasolla; tämä tarve liittyy välittömästi jalon kilpailun ihanteeseen, joka vallitsee tai jonka ainakin pitäisi vallita urheilussa. Tämän vuoksi rajoitukset, jotka koskevat pääsyä joihinkin kansainvälisiin turnauksiin ja jotka on asetettu judokille näiden turnausten paremman edustavuuden turvaamiseksi ja näin ollen siinä intressissä, että laji kehittyisi tasapainoisesti yleiseurooppalaisella tasolla, ovat perusteltuja, vaikka ne voivat merkitä palvelujen tarjoamisen vapauteen kohdistuvaa rajoitusta.

86. Deliège vastaa tähän lähestymistapaan, että yhtäältä se tavoite, että Atlantan kisoihin valitaan parhaat maajoukkueet, ja toisaalta se tavoite, että järjestetään mahdollisimman paljon edustavia kansainvälisiä turnauksia, eivät edellytä niin täydellistä suojaa, että riidanalaisten sääntöjen aiheuttamat rajoitukset olisivat sen vuoksi perusteltuja. Deliègen mukaan on päinvastoin mahdollista luoda urheilijoita kohtaan vähemmän rajoittava järjestelmä, joka perustuisi objektiivisempiin arviointiperusteisiin, kuten kunkin urheilijan tuloksiin ja kykyihin, ja jossa liitot eivät puuttuisi asiaan etukäteen. Deliègen mielestä tällaista järjestelmää olisi helppo soveltaa erityisesti judon kaltaisissa yksilölajeissa. Deliège viittaa tältä osin esimerkkinä tennikseen, joka on hänen mielestään järjestetty niin, että siinä yhdistyvät ihanteellisella tavalla urheilun yleisten etujen edistäminen ja urheilijoiden taloudellisten ja ammatillisten etujen suoja.

87. Deliègen päättelyä ei voida hyväksyä, koska siinä jätetään huomiotta sekä urheilun erityisluonteen merkitys että ne rajoitukset, jotka koskevat yhteisön oikeuden soveltamista urheilutoiminnalle ominaisiin seikkoihin. Tästä päästäänkin tätä kysymystä koskevien huomautusteni kolman-

teen kohtaan. Yhteisön oikeudessa ei vaadita, että urheilun pitäisi kehittyä määrättyyn suuntaan, koska siinä ei edellytetä urheiluun kuuluvien lajien täydellistä kaupallistumista ja täyttä ammattilaistumista. Päinvastoin yhteisön oikeudessa pääsääntöisesti kunnioitetaan niitä valintoja, joita ovat tehneet kunkin lajin johtajat, jotka ovat samalla urheilijoiden, yleisön ja yleisemmin kaikkien kyseisestä lajista kiinnostuneiden henkilöiden lainmukaisia edustajia. Yhteisön oikeusjärjestyksessä kielletään pelkästään se, että urheilun kaupallistuminen ja ammattilaistuminen tapahtuisi perustamissopimuksen sääntöjen vastaisesti. Olen toisin sanoen sitä mieltä, että urheilulle tunnustettu itsesääntelyoikeus, johon on viitattu edellä, on arvo, jota yhteisön oikeus suojaa. Itsesääntelyoikeus turvaa sen, että urheilujärjestöillä on toimivalta edistää lajia tavalla, jonka ne katsovat parhaiten vastaavan tavoitteitaan, kunhan niiden valinnat eivät johda syrjintään eikä niillä naamioida taloudellisten intressien edistämistä. Tästä seuraa loogisesti, että kaikki urheilujärjestöjen päätökset, joiden tavoitteena tai yksinomaisena kohteena on urheilun yhteiskunnallisen ulottuvuuden edistäminen kaikista taloudellisista aikomuksista riippumattomasti, ovat lähtökohtaisesti perusteltuja, vaikka ne rajoittaisivat yhteisössä tunnustettuja vapauksia. Tarve taata urheilun itsesääntelyoikeus edellyttää tätä.

88. Yhteenvetona voidaan todeta, että edellä on havaittu, miten henkilöiden vapaata liikkuvuutta tai palvelujen tarjoamisen vapautta koskevan periaatteen soveltaminen voi tulla kysymykseen myös amatöörilajissa. Tämä ei kuitenkaan missään nimessä tarkoita, että lajin olisi muututtava puhtaasti ammattilaislajiksi, jolloin urheilutoiminta samastuisi täysin ammatinharjoittamiseen. On lisäksi todettava, että hyvin harvat lajit voidaan luokitella puhtaiksi ammattilaislajeiksi tai puhtaiksi amatöörilajeiksi. Lajin johtajilla on viimeinen sana ratkaistaessa, kuinka suuressa määrin kyseinen laji on ammattilais- tai amatöörilaji. On joka tapauksessa todettava, että riidanalaisia EJU:n sääntöjä ei voida pitää palvelujen vapaata liikkuvuutta ja palvelujen tarjoamisen vapautta koskevien yhteisön oikeussääntöjen vastaisina.

B *EJU:n säännöt EY:n perustamissopimuksen 85 ja 85 artiklan (joista on tullut EY 81 ja EY 82 artikla) valossa*

a) *Asianosaisten ja muiden osapuolten väitteet ja niiden perustelut*

89. Deliègen huomautusten mukaan kaikkia judokia voidaan pitää EY:n perustamissopimuksen 85 artiklassa (josta on tullut EY 81 artikla) tarkoitettuina yrityksinä, koska he tarjoavat palveluja tai ainakin osallistuvat palvelujen tarjoamiseen. Judoliitot ovat samalla tavoin yritysten yhteenliittymiä tai itsenäisiä yrityksiä, koska ne harjoittavat taloudellista toimintaa. Deliègen mukaan riidanalaisia EJU:n sääntöjä on tästä syystä pidettävä yritysten yhteenliittymän päätöksenä tai yritysten sopimuksena, jolloin on sovellettava perustamissopimuksen 85 artiklaa.

90. Seuraavaksi Deliège väittää, että riidanalaisilla säännöillä on ainakin mahdol-

lisesti tuntuva vaikutus yhteisön sisäiseen kauppaan, koska judokat eivät voi liikkua vapaasti yhteismarkkinoilla suorittamassa palvelujaan; judoon liittyvät markkinat ovat urheiluliittojen täydellisessä ja yksinomaisessa valvonnassa. Deliège väittää riidanalaisten EJU:n sääntöjen rajoittavan kilpailua sekä judoturnausten markkinoilla että näiden turnausten puitteissa tarjottujen mainospalvelujen markkinoilla. Tarkemmin sanottuna Deliège katsoo, että A-ryhmän kansainvälisiin turnauksiin osallistuvien urheilijoiden lukumäärän rajoittaminen estää niiden urheilijoiden osallistumisen, jotka tulevat maista, joissa judo on lajina hyvin kehittynyt; tästä syystä kilpailun rajoittaminen heikentää judoturnausten alalla suoritettujen palvelujen laatua. Deliège toteaa vielä, että riidanalaiset säännöt antavat liitoille mahdollisuuden valvoa kilpailutilannetta urheilun alalla jatkuvasti ja väärinkäytönluonteisesti estämällä suuremman urheilijamäärän osallistumisen kilpailuihin.

91. Deliège huomauttaa vielä, että ainoastaan komissiolla on toimivalta myöntää EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan (josta on tullut EY 81 artiklan 3 kohta) nojalla poikkeus, jonka perusteella urheilua koskevat riidanalaiset säännöt lakkaavat olemasta yhteisön kilpailusääntöjen vastaisia. Tällaista poikkeusta ei kuitenkaan ole tähän mennessä pyydetty, eikä sitä Deliègen mukaan voitaisi edes myöntää EY:n perustamissopimuksen 59 artiklaa (josta on muutettuna tullut EY 49 artikla) koskeville sopimuksille tai menettelytavoille.

92. EY:n perustamissopimuksen 86 artiklan (josta on tullut EY 82 artikla) osalta on todettava, että Deliège on yrittänyt määritellä relevantit markkinat. Hänen mukaansa relevantit markkinat muodostuvat niiden judopalvelujen markkinoista, joita tarjotaan muissa kuin maajoukkueiden välisissä kansainvälisissä judoturnauksissa. Maantieteellisesti nämä markkinat kattavat kokonaisuudessaan ne Euroopan markkinat, joilla sovelletaan EJU:n sääntöjä, ja joka tapauksessa Belgian markkinat. Deliège väittää, että LBJ on määräävässä asemassa Belgian markkinoilla ja että EJU puolestaan on määräävässä asemassa Euroopan markkinoilla. Deliègen mukaan nämä eurooppalaiset liitot käyttävät määräävää asemaansa väärin asettamalla sääntöjä, jotka estävät tietyiltä urheilijoilta mahdollisuuden saada sellaisia taloudellisia resursseja, joista nämä voisivat hyötyä lajin harrastamisen ansiosta. Deliègen mielestä väärinkäyttö muodostuu siitä, että liitot eivät tyydy sääntelemään pelkästään judon harrastamiseen liittyviä kysymyksiä, vaan ne määrittelevät kilpailusääntöjen vastaisesti myös turnauksiin pääsyn edellytykset. Deliège katsoo yhtäältä, että kansallisille liitoille tunnustettu valintaoikeus voidaan rinnastaa siihen, että määräävässä asemassa oleva yritys määrää kauppakumppaneidensa — eli urheilijoiden — vahingoksi erilaisista yhteistyösäännöistä. Toisaalta A-ryhmän kansainvälisiin judoturnauksiin osallistuvien judokien lukumäärän rajoittaminen johtaa siihen, että samankaltaisiin palvelujen suorituksiin sovelletaan erilaisia ehtoja. Deliège pitää tätä käyttäytymistä väärinkäyttönä, koska se vaikuttaa yhteisön sisäiseen kauppaan ja rajoittaa vapaata kilpailua; Deliège viittaa tältä osin EY:n perustamissopimuksen 85 artiklaa (josta on tullut EY 81 artikla) koskevaan analyysiinsä.

93. LFJ ja LBJ sekä suurin osa jäsenvaltioista katsovat, että nyt käsiteltävänä

oleva asia ei voi kuulua yhteisön kilpailusääntöjen soveltamisalaan. Judokaa ei niiden mukaan voida pitää yrityksenä, eikä judoliittoja tai -yhdistyksiä voida pitää yrityksinä tai yritysten yhteenliittyminä, koska niiden tavoitteena ei ole taloudellisten intressien ajaminen vaan yhteiskunnallisten ja kulttuuriin liittyvien ihanteiden, kuten jalon kilpailun ja urheilun kehityksen, edistäminen. Ne katsovat lisäksi, että vaikka judokaa voitaisiinkin pitää yrityksenä, tämä ei koske Deliègeä; vaikka Deliègen kaltaista urheilijaa voitaisiin sponsoroinnin perusteella pitää yrityksenä, se ei vielä tee liitoista yritysten yhteenliittymiä, koska urheilijat eivät kuulu liittoihin mainospalvelujen tarjoajina vaan urheilijoina. Koska judoliitoilla ei ole kaupallisia tai taloudellisia tavoitteita, niitä ei toisin sanoen voida pitää yrityksinä tai yritysten yhteenliittyminä siinäkään tapauksessa, että joitakin judokia voitaisiin pitää yrityksinä.

94. Samat osapuolet kiinnittävät lisäksi huomiota siihen seikkaan, että EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan (josta on tullut EY 81 artikla) soveltaminen edellyttää tehokkaan kilpailun olemassaoloa ja vaaraa yhteisön sisäisen kaupan rajoittamisesta. Urheiluliitot ja suurin osa jäsenvaltioista ovat korostaneet, että nämä edellytykset eivät täyty nyt käsiteltävänä olevassa tapauksessa. Säännöt, joiden mukaisesti urheilijat valitaan turnauksiin ja jotka perustuvat yksinomaan urheiluun liittyviin objektiivisiin ja syrjimättömiin arviointiperusteisiin, ovat näiden osapuolten mukaan joka tapauksessa vapaan kilpailun periaatteiden mukaisia. Samasta syystä ei voida väittää, että urheiluliitoilla olisi määräävä asema, jota ne käyttävät väärin.

95. Espanjan hallituksen omaksuma kanta on tältä väliltä. Se huomauttaa ensinnäkin, että vaikka pitääkin paikkansa, että urheiluliittoihin kuuluvia urheilijoita voidaan pitää yrityksinä tai yritysten yhteenliittyminä, tätä koskevan arvioinnin on perustuttava objektiivisiin seikkoihin ja kunkin riita-asian perusteelliseen analyysiin. Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa ei ole mitään sellaista, minkä perusteella voitaisiin sanoa, että se, että EJU antoi riidanalaiset säännöt, vastaisi todellisuudessa sellaista taloudellisen toiminnan harjoittamista, joka olisi omiaan johtamaan yhteisön kilpailusääntöjen soveltamiseen. Espanjan hallitus lisää, ettei ole kuitenkaan selvää, että riidanalaisilla säännöillä tosiasiallisesti tai mahdollisesti aiheutetaan tuntuvaa vahinkoa jäsenvaltioiden väliselle kaupalle tai rajoitetaan kilpailua perusteettoman paljon.

96. Myös Alankomaiden hallitus korostaa tarvetta arvioida tätä asiaa sen vaatimalla tavalla, kun taas Norjan hallitus toteaa, että arvioitaessa urheilua koskevaa lainsäädäntöä kilpailusääntöjen näkökulmasta on käsiteltävä myös sponsoroinnin, mainonnan ja voitonjaon kaltaisia kysymyksiä. Norjan hallituksen mukaan näiden seikkojen perusteella voidaan tutkia, vaikuttavatko riidanalaiset EJU:n säännöt valti-

oiden väliseen kauppaan ja koskevatko ne kilpailua. Norjan hallitus ei pidä ensi arviolta mahdottomana, että urheilua koskevalla lainsäädännöllä voi olla vaikutuksia, jotka ovat ristiriidassa perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa asetettujen vaatimusten kanssa. Sen mukaan on kuitenkin tutkittava myös sitä, voidaanko kyseessä olevia urheilua koskevia sääntöjä pitää perusteltuina niillä tavoitellun päämäärän johdosta.

97. Komissio korostaa, ettei voida ensi arviolta pitää mahdottomana, että EY:n perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklassa (joista on tullut EY 81 ja EY 82 artikla) määrättyjä kieltoja voidaan soveltaa myös urheilua koskeviin sääntöihin ja että niillä säännellään tai järjestetään urheilijoiden valintaa turnauksiin objektiivisten ja syrjimättömien arviointiperusteiden mukaisesti. Komission mukaan valinta, joka perustuu urheilutuloksiin tai jossa asetetaan objektiivisesti perusteltuja rajoituksia, ei sitä vastoin ole yhteisön kilpailuoikeuden vastainen, koska se ei ole suhteeton tavoitteeseensa nähden.

b) *Kantani edellä mainittuun ongelmaan*

98. Yhteisöjen tuomioistuin ei ole vielä ottanut kantaa siihen, millainen välitön merkitys yhteisön kilpailusäännöillä voi olla urheilun alalla. Yhteisöjen tuomioistuin on asiassa Bosman antamassaan tuomiossa [66] katsonut, ettei ollut syytä vastata niihin kansallisen tuomioistuimen kysymyksiin, jotka koskivat Euroopan jalkapalloliiton (UEFA) ammattilaisjalkapalloilijoiden siirtojen osalta antamien tiettyjen määräysten yhteensoveltuvuutta yhteisön kilpailusääntöjen kanssa. Julkisasiamies Lenz on kuitenkin esittänyt tältä osin erittäin mielenkiintoisia päätelmiä, joista ilmenee, että EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen (joista on tullut EY 81 artikla ja sitä seuraavat artiklat) määräyksiä voidaan soveltaa urheilun alalla.

1) Tutkittavaksi ottaminen

99. Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa yhteisöjen tuomioistuinta ei ole pyydetty antamaan hypoteettista vastausta esitettyyn kysymykseen vaan esittämään kansalliselle tuomioistuimelle sen käsiteltävänä olevan asian ratkaisemisen kannalta tarpeellisia seikkoja. Pelkään kuitenkin, ettei se ole tässä tapauksessa mahdollista. Jotakin toimintaa voidaan tutkia yhteisön kilpailuoikeuden näkökulmasta vain, jos sitä ennen on asetettu analyyttisesti rinnakkain suuri määrä monimutkaisia — sekä oikeudellisia että tosiasioihin liittyviä — seikkoja, joiden perusteella voidaan määrittää kyseessä olevat yritykset (jos tällaisia yrityksiä on), yritysten tunnusomaiset piirteet, markkinoiden erityisolosuhteet, yhteisön sisäisen kaupan suuruus (jos tällaista kauppaa on), määräävän aseman olemassaolo, käyttäytymisen väärinkäytönluonteisuus ja lopuksi riidanalaisen toimen tai menettelytavan vaikutukset kilpailuun. Kansallinen tuomioistuin ei ole esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle selvitystä näistä seikoista, joiden tunteminen on välttämätöntä, jotta

66 — Mainittu edellä alaviitteessä 12.

voitaisiin ratkaista asianmukaisesti, ovatko riidanalaiset EJU:n säännöt perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan vastaisia. Kansallinen tuomioistuin on tyytynyt esittämään epäselviä ja yleisiä huomautuksia sen osalta, ovatko riidanalaiset EJU:n säännöt yhteisön kilpailuoikeuden mukaisia. Tämän vuoksi on pakko todeta, että esitettyyn kysymykseen on mahdotonta antaa asianmukaista vastausta.

100. Puoltamani kanta herättää ehkä jonkin verran epäilyjä. Ei ole loppujen lopuksi itsestään selvää, että jotakin kysymystä voidaan käsitellä EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen (joista on muutettuina tullut EY 49 artikla ja sitä seuraavat artiklat) kannalta mutta ei EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen (joista on tullut EY 81 artikla ja sitä seuraavat artiklat) kannalta. Palvelujen tarjoamisen vapautta koskevien sääntöjen ja kilpailua suojaavien sääntöjen välillä on kuitenkin olennainen ero. Ensin mainitussa tapauksessa oikeudellista kysymystä tutkittaessa otetaan huomioon sen *yksilökohtainen* ulottuvuus; kysymys on siis siitä, onko tiettyjen henkilöiden välillä yhteisön oikeudessa tarkoitetun "palvelun" tarjoajan ja vastaanottajan suhde. Näin ollen riittää, kun selvitetään, suorittaako urheilija palveluja ainoastaan korvausta vastaan, jotta voidaan ratkaista, voidaanko palvelujen tarjoamisen vapautta koskevia perustamissopimuksen artikloja periaatteessa soveltaa häneen. Kun toimintaa tarkastellaan kilpailusääntöjen kannalta, on sitä vastoin otettava huomioon sen kokonaisulottuvuus eli *institutionaalinen* ulottuvuus. Tuomioistuinten harjoittamassa valvonnassa painopiste ei ole yksilökohtaisen toiminnan arvioimisessa vaan kokonais*markkinoiden* kuvailemisessa ja rajaamisessa. Markkinoiden olosuhteiden ja kaikkien toimijoiden kokonaiskäyttäytymisen määritteleminen on selvästi monimutkaisempaa kuin sen selvittäminen, onko määrätyssä tapauksessa kysymys perustamissopimuksessa tarkoitetusta palvelujen tarjoamisesta. Niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka yhteisöjen tuomioistuimen on ehdottomasti tunnettava, jotta se voisi vastata kilpailuoikeuteen liittyvään kysymykseen oikein ja asianmukaisesti, on selvästi enemmän kuin niitä, jotka on tunnettava ratkaistaessa vapaata liikkuvuutta koskeviin yhteisön oikeussääntöihin liittyvää asiaa.

101. Yhteisöjen tuomioistuin on jo yhdistetyissä asioissa Telemarsicabruzzo ym. antamassaan tuomiossa [67] todennut, että kansallisten tuomioistuinten käsiteltävinä oleviin asioihin liittyvistä seikoista tarvitaan yhä enemmän määritelmiä ja analyysejä, jotta yhteisön kilpailuoikeutta koskeviin kysymyksiin pystyttäisiin vastaamaan. Yhteisöjen tuomioistuin on kyseisessä tuomiossa todennut seuraavaa: "On syytä muistaa, että tarve tulkita yhteisön oikeutta kansalliselle tuomioistuimelle hyödyllisellä tavalla vaatii, että tuomioistuin määrittelee ne tosiseikat ja oikeussäännöt, joihin esitetyt kysymykset liittyvät tai, että se ainakin selittää ne tosiasialliset olettamukset, joihin nämä kysymykset perustuvat. Nämä vaatimukset pätevät erityisesti kilpailun alalla, jolle ovat luonteenomaisia monimutkaiset tosiasialliset ja oikeudelliset olosuhteet." [68]

102. Näin ollen katson, että koska tosiseikoista ja oikeudellisista seikoista ei ole

67 — Mainittu edellä alaviitteessä 5.

68 — Edellä alaviitteessä 5 mainitut yhdistetyt asiat Telemarsicabruzzo ym., tuomion 6 ja 7 kohta.

sellaista riittävää selvitystä, että voitaisiin muotoilla asianmukainen vastaus, riidanalaisia EJU:n sääntöjä ei voida tutkia yhteisön kilpailusääntöjen valossa. Ei etenkään tiedetä tarkasti, kuinka monet judokat harjoittavat taloudellista toimintaa judoa harrastaessaan; tämän tiedon perusteella voitaisiin määrittää niiden yritysten lukumäärä, joiden oletetaan toimivan relevanteilla markkinoilla. Ei myöskään tiedetä tarkkaan, mihin saakka kansallisten judoliittojen, EJU:n tai tämän lajin kansainvälisten turnausten järjestäjien harjoittama taloudellinen toiminta (jos sellaista on) ulottuu. On lisäksi todettava, että kysymyksiin, jotka koskevat yhteisön sisäisen kaupan olemassaoloa kansainvälisten judoturnausten alalla, riidanalaisten EJU:n sääntöjen vaikutuksia tähän kauppaan ja niitä seurauksia, joita tästä aiheutuu kilpailulle yleisesti, voidaan vastata vain olettamuksilla, jolloin kansalliselle tuomioistuimelle ei varmastikaan anneta hyödyllistä ja asianmukaista vastausta.

2) Asiakysymys

103. Aion kuitenkin seuraavaksi esittää toissijaisesti eräitä huomautuksia sen osalta, ovatko riidanalaiset EJU:n säännöt yhteisön kilpailuoikeuden vastaisia.

104. Katson ensinnäkin, että judokia, jotka kuuluvat huipputason ei-amatöörien ryhmään, johon on viitattu edellä, on pidettävä EY:n perustamissopimuksen 85 artiklassa (josta on tullut EY 81 artikla) tarkoitettuina yrityksinä. Tämä käsite kattaa "kaikki yksiköt, jotka harjoittavat taloudellista toimintaa riippumatta niiden oikeudellisesta asemasta tai rahoitusmuodosta". [69] Vastaavalla tavalla kansallisia judoliittoja ja EJU:a voidaan pitää 85 artiklassa tarkoitettuina yritysten yhteenliittyminä. Kuten julkisasiamies Lenz on perustellusti todennut asiassa Bosman esittämässään ratkaisuehdotuksessa, [70] tätä päätelmää ei heikennä se, että kansallisiin liittoihin ei kuulu pelkästään huipputason ei-amatöörejä vaan myös suuri määrä amatööriseuroja ja puhtaasti amatööreinä toimivia urheilijoita. On lisäksi todettava, että kansallisia liittoja ja EJU:a itseäänkin voidaan pitää yrityksinä edellä tarkoitetussa mielessä, koska ne harjoittavat itsenäistä taloudellista toimintaa, eikä tältä osin ole merkitystä sillä, tavoittelevatko ne suoranaisesti voittoa. Yhteisöjen tuomioistuimet eivät ole sisällyttäneet voiton tavoittelua niihin tekijöihin, joista 85 artiklassa tarkoitettu yrityksen käsite muodostuu. [71] [72]

69 — Ks. asia C-41/90, Höfner ja Elser, tuomio 23.4.1991 (Kok. 1991, s. I-1979, 21 kohta).

70 — Ks. julkisasiamies Lenzin ratkaisuehdotus edellä alaviitteessä 12 mainitussa asiassa Bosman, 256 kohta.

71 — Ks. yhdistetyt asiat 209/78—215/78 ja 218/78, Van Landewyck ym. v. komissio, tuomio 29.10.1980 (Kok. 1980, s. 3125, 88 kohta; Kok. Ep. V, s. 355).

72 — Erityisesti kansallisten liittojen osalta voidaan viitata ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa T-46/92, Scottish Football v. komissio, 9.11.1994 antamaan tuomioon (Kok. 1994, s. II-1039), josta ilmenee, että skotlantilainen jalkapalloseura oli perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklassa tarkoitettu yritys tai yritysten yhteenliittymä. Tässä yhteydessä voidaan viitata myös ETY:n perustamissopimuksen soveltamisesta 27 päivänä lokakuuta 1992 tehtyyn komission päätökseen 92/521/ETY (IV/33.384 ja 33.378 — Matkapakettien jakaminen vuoden 1990 jalkapallon maailmanmestaruuskisoissa) (EYVL L 326, s. 31), jossa on katsottu erityisesti Italiassa vuonna 1990 järjestettyjen jalkapallon maailmanmestaruuskisojen lipunmyynnin osalta, että FIFA (Kansainvälinen jalkapalloliitto) ja Italian jalkapalloliitto harjoittivat taloudellista toimintaa ja että niitä oli tästä syystä pidettävä yrityksinä.

105. Yhteenvetona voidaan todeta, että on ajateltavissa, että EJU:a ja siihen kuuluvia kansallisia liittoja pidetään EY:n perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklassa (joista on tullut EY 81 ja EY 82 artikla) tarkoitettuina yrityksinä. Eräät seikat jäävät kuitenkin vielä epäselviksi. Yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyjen tietojen perusteella ei ensinnäkään voida määrittää, kuinka paljon on sellaisia judokia, joita Deliègen tavoin on pidettävä yrityksinä. Judon osalta ei siis ole mahdollista määrittää tarkasti huipputason ei-amatöörien ryhmää. Voidaan pelkästään olettaa, että tähän ryhmään kuuluu tietty määrä tämän lajin parhaita harrastajia Euroopan eri maissa. On lisäksi mahdotonta määrittää varmuudella, harjoittavatko LBJ ja EJU välittömästi taloudellista toimintaa (joko turnausten järjestämisen yhteydessä, sponsorointisopimusten tekemisen yhteydessä tai televisiointioikeuksien luovuttamisen yhteydessä) ja onko tällä toiminnalla jotakin yhteyttä niihin urheilua koskeviin sääntöihin, jotka ovat keskeisessä asemassa tässä asiassa.

106. Vaikka oletettaisiin, että riidanalaiset säännöt ovat yritysten välinen sopimus tai yritysten yhteenliittymän päätös,[73] 85 artiklaa rikotaan kuitenkin vasta silloin, kun sen lisäksi estetään jäsenvaltioiden välistä kauppaa ja rajoitetaan kilpailua.

107. Valtioiden väliseen kauppaan kohdistuvan vaikutuksen osalta muistutan, että 85 artiklassa määrättyä kieltoa sovelletaan sopimuksiin, jotka ovat omiaan "vaarantamaan jäsenvaltioiden välisen kaupan vapauden tavalla, joka voisi haitata jäsenvaltioiden yhtenäismarkkinoiden tavoitteiden toteutumista",[74] edellyttäen, että kyseinen vaikutus on "tuntuva".[75]

108. Mielestäni ei ole selvää, että urheilua koskevilla riidanalaisilla säännöillä on tämänkaltaisia vaikutuksia. On kysyttävä, missä määrin kansainvälisiin judoturnauksiin liittyviä esitysmarkkinoita ja mainontamarkkinoita koskevat tiedot muuttuvat pelkästään sen johdosta, että urheilija ei voi kilpailla näissä turnauksissa. Katson, ettei se perustavanlaatuinen valinta, jonka EJU on tehnyt vahvistaakseen tiettyjen kansainvälisten judokilpailujen edustavuutta, uhkaa vaarantaa jäsenvaltioiden välisen kaupan vapautta tai se ei ainakaan vaaranna sitä tuntuvasti. Se, että EJU on asettanut turnausten edustavuuden etusijalle siihen tarpeeseen nähden, että

73 — Julkisasiamies Lenz on edellä alaviitteessä 12 mainitussa asiassa Bosman esittämässään ratkaisuehdotuksessa todennut perustellusti, että yritysten välisen sopimuksen ja yritysten yhteenliittymän päätöksen erottelemisella ei ole käytännössä merkitystä (ratkaisuehdotuksen 258 kohta).

74 — Asia 22/78, Hugin, tuomio 31.5.1979 (Kok. 1979, s. 1869, 17 kohta).

75 — Ks. esim. asia 28/77, Tepea, tuomio 20.6.1978 (Kok. 1978, s. 1391, 46 ja 47 kohta).

näihin turnauksiin osallistuvat objektiivisesti parhaimmat kilpailijat, on käsitykseni mukaan lainmukainen valinta. EJU on tällä tavalla yrittänyt mukautua markkinoiden tarpeisiin (mihin sillä on oikeus).[76] Tarkemmin sanottuna EJU järjestää mieluummin turnauksia, joihin osallistuu urheilijoita mahdollisimman monesta maasta, kuin turnauksia, joissa kilpailee urheilijoita vain niistä harvoista maista, joissa lajin harrastus on erityisen kehittynyttä. Tämä valinta ei suinkaan estä yhteisön sisäistä kauppaa, vaan se saattaa jopa ehkä vahvistaa sitä, koska se turvaa kaikkien jäsenvaltioiden urheilijoiden osallistumisen kansainvälisiin turnauksiin eikä ainoastaan niiden urheilijoiden, jotka tulevat maista, joissa lajin harrastus on pitkälle kehittynyttä.

109. Edellä esitettyä kantaa vastaan voidaan kuitenkin esittää kaksi huomautusta. Ensinnäkin näyttää siltä, että oikeuskäytännössä on myönnetty, että yhteisön sisäiseen kauppaan vaikutetaan siinäkin tapauksessa, että yritysten tai yritysten yhteenliittymien sopimus tai päätös pikemminkin lisää kuin vähentää jäsenvaltioiden välisen kaupan määrää;[77] vaikka riidanalaisilla EJU:n säännöillä pyritään turvaamaan, että kaikkien sen jäsenmaiden urheilijat voivat osallistua tiettyihin kansainvälisiin turnauksiin, mikä olisi mahdotonta ilman kyseisiä sääntöjä, se ei väistämättä merkitse, että jäsenvaltioiden välistä kauppaa ei estetä. Toiseksi on todettava, että kyseessä oleva este voi olla pelkästään mahdollinen; toisin sanoen riittää, että on mahdollista, että jäsenvaltioiden väliseen kauppaan kohdistuu huomattava vaikutus.[78] Jo sen perusteella, että EJU:n säännöt voivat estää joitakin huipputason urheilijoita osallistumasta kansainvälisiin judoturnauksiin, saatetaan näin ollen katsoa, että yhteisön sisäistä kauppaa mahdollisesti estetään.

110. Vaikka asiassa omaksuttaisiin tämä laaja kanta, johon en yhdy, en kaikesta huolimatta kuitenkaan usko, että EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa (josta on tullut EY 81 artiklan 1 kohta) olisi tässä tapauksessa rikottu, koska kilpailua ei ole rajoitettu lainvastaisesti. Korostan ensinnäkin yhtyväni komission käsitykseen, jonka mukaan urheiluliiton toimenpiteet, jotka koskevat urheilijoiden pääsyä kansainvälisiin turnauksiin, voivat rajoittaa kilpailua. On kuitenkin myös myönnettävä, että 85 artiklan 1 kohtaa ei sovelleta sellaisiin kilpailun rajoituksiin, jotka ovat välttämättömiä niillä tavoiteltujen lainmukaisten päämäärien saavuttamiseksi. Tämä poikkeus perustuu siihen ajatukseen, että sääntöjä, jotka ensi arviolta vähentävät kilpailua mutta jotka ovat tarpeellisia nimenomaan markkinamekanismin toiminnan mahdollistamiseksi tai jonkin muun lainmukaisen tavoitteen saavuttamiseksi, ei ole pidettävä yhteisön kilpailusääntöjen vastaisina.

76 — Mitä edustavampi turnaus on, sitä suuremmat ovat televisiointioikeuksista ja mainonnasta saatavat tulot, koska silloin turnaukset kiinnostavat (potentiaalisesti) kaikkien EJU:n jäsenvaltioiden yleisöä.

77 — Asia 56/65, Société technique minière, tuomio 30.6.1966 (Kok. 1966, s. 337; Kok. Ep. I, s. 251).

78 — Asia 19/77, Miller v. komissio, tuomio 1.2.1978 (Kok. 1978, s. 131, 14 ja 15 kohta).

111. Yhteisöjen tuomioistuin on omaksunut tämän kannan asiassa DLG 15.12.1994 antamassaan tuomiossa,[79] joka koski sellaisten osuuskunnan sääntöjen pätevyyttä, joissa osuuskunnan jäseniä kiellettiin kuulumasta myös sen kanssa suoraan kilpaileviin muihin organisaatioihin. Todettuaan, että sääntöjen yhteensoveltuvuutta yhteisön kilpailusääntöjen kanssa ei voida arvioida abstraktisti vaan siinä on otettava huomioon riidanalaisten määräysten sisältö ja "kyseisillä markkinoilla vallitsevat taloudelliset olosuhteet", yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että 85 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan eivät kuulu sellaiset kilpailun rajoitukset, jotka ovat "tarpeellisia" osuuskunnan toimivuuden takaamiseksi ja sen aseman vahvistamiseksi sopimuksenteon yhteydessä. Yhteisöjen tuomioistuin tutki myös sitä, olivatko sääntöjen määräykset "kohtuullisia" ja sellaisia, että niissä ei määrätty "suhteettomia" seuraamuksia.[80]

112. Julkisasiamies Lenz on asiassa Bosman esittämässään ratkaisuehdotuksessa[81] korostanut, että edellä kuvailtua oikeudellista ajatusrakennelmaa on sovellettava urheilun ja yhteisön kilpailuoikeuden välisiin suhteisiin. Kun tätä päättelyä sovelletaan nyt käsiteltävänä olevaan asiaan, olen itsekin sitä mieltä, että vaikka riidanalaisten sääntöjen olisi katsottava vähentävän kilpailua, koska ne estävät tiettyjä judokia osallistumasta tiettyihin kansainvälisiin kilpailuihin, ne eivät kuitenkaan kuulu EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan (josta on tullut EY 81 artikla) soveltamisalaan, koska ne ovat välttämättömiä judon erityisluonteesta johtuvien lainmukaisten tavoitteiden saavuttamiseksi.[82] Näitä tavoitteita on kuvailtu ja niiden lainmukaisuutta tarkasteltu edellä olevassa analyysissä,[83] josta ilmenee, että riidanalaisilla urheilua koskevilla säännöillä on ensinnäkin pyritty järjestämään Euroopan mannerta Atlantan olympiakisoissa edustavien maajoukkueiden valinta ja toiseksi turvaamaan tiettyjen kansainvälisten turnausten mahdollisimman hyvä edustavuus. Tämän vuoksi katson, että EY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa (josta on tullut EY 81 artiklan 1 kohta) ei ole rikottu.

113. Vaikka haluttaisiin myöntää, että EJU:lla on määräävä asema judokilpailujen

79 — Asia C-250/92, DLG, tuomio 15.12.1994 (Kok. 1994, s. I-5641).

80 — Edellä alaviitteessä 79 mainittu asia DLG, tuomion 31—36 kohta.

81 — Edellä alaviitteessä 12 mainittu asia Bosman, ratkaisuehdotuksen 268 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

82 — Vastauksena Deliègen tältä osin esittämään väitteeseen totean seuraavaa: sen arvioiminen, kuuluuko sopimus tai menettelytapa 85 artiklan soveltamisalaan, kuuluu yhteisöjen tuomioistuimen toimivaltaan. Jos halutaan katsoa, että riidanalainen sopimus tai menettelytapa kuuluu 85 artiklan 1 kohdassa asetettujen kieltojen soveltamisalaan, komission tehtävänä olisi tarpeen vaatiessa myöntää perustamissopimuksen 85 artiklan 3 kohdan mukainen poikkeus.

83 — Ks. tämän ratkaisuehdotuksen 70—76 kohta ja 84—88 kohta.

markkinoilla, sen toteuttamilla toimenpiteillä tavoitellut erityiset päämäärät merkitsevät, että sen käyttäytymistä ei voida pitää väärinkäyttönä, eikä tämä käyttäytyminen näin ollen kuulu EY:n perustamissopimuksen 86 artiklan (josta on tullut EY 82 artikla) soveltamisalaan.

114. Yhteenvetona voidaan todeta, että kun otetaan huomioon edellä esiin tuodut, yhteisöjen tuomioistuimen arvioitaviksi esitetyt seikat, en näe, miten EJU:n sääntöjä voitaisiin pitää EY:n perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklan (joista on tullut EY 81 ja EY 82 artikla) määräysten vastaisina.

VI Ratkaisuehdotus

115. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

1) Asiassa C-51/96 esitetty ennakkoratkaisukysymys jätetään tutkimatta.

2) Asiassa C-191/97 esitettyyn ennakkoratkaisukysymykseen vastataan seuraavasti:

a) Urheilutoiminta, josta urheilija saa taloudellista etua maansa urheiluliittojen maksamina taloudellisina tukina ja bonuksina tässä tapauksessa esiin tuoduin ehdoin, on EY:n perustamissopimuksen 2 artiklassa (josta on muutettuna tullut EY 2 artikla) tarkoitettua taloudellista toimintaa, joten se kuuluu yhteisön oikeuden tarjoaman suojan alaisuuteen.

b) Urheilua koskevat säännöt, joissa ensinnäkin määrätään, että huipputason ei-amatöörien on saatava kansalliselta liitoltaan lupa, jotta he voisivat osallistua sellaisiin kansainvälisiin turnauksiin, joissa vastakkain eivät suoraan ole maajoukkueet, ja joissa toiseksi rajoitetaan kansallisten liittojen näihin turnauksiin valitsemien urheilijoiden lukumäärää, eivät ole yhteisön oikeuden ja tarkemmin sanottuna EY:n perustamissopimuksen 59 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen (joista on muutettuina tullut EY 49 artikla ja sitä seuraavat artiklat) vastaisia, jos nämä säännöt ovat perusteltuja sellaisten muiden kuin taloudellisten syiden vuoksi, jotka liittyvät tiettyjen urheilukilpailujen erityisluonteeseen, ja urheiluun yleisesti liittyvien erityisten tarpeiden vuoksi; näihin syihin on erityisesti katsottava kuuluvan ensinnäkin olympiakisoihin osallistuvien eurooppalaisten maajoukkueiden valinnan järjestäminen ja toiseksi kansainvälisten kilpailujen edustavuuden turvaaminen, koska edustavuus on yleiseurooppalaisella tasolla eräs lajin tasapainoisen kehityksen osatekijöistä.

c) EY:n perustamissopimuksen 85 ja 86 artiklaa (joista on tullut EY 81 ja EY 82 artikla) koskevaan ennakkoratkaisukysymykseen ei riittävän selvityksen puuttuessa voida vastata.